

SEAMK

Seinäjoen ammattikorkeakoulu
Seinäjoki University of Applied Sciences

Ronja Kohtala, Iida Mukari & Anni Tuurinkoski

Viitotaan yhyres

Tukiviittomien opas ja opasvideo Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatuksen henkilöstölle

Opinnäytetyö
Syksy 2025
Sosionomi (AMK)

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Tutkinto-ohjelma: Sosionomi (AMK)

Tekijä: Ronja Kohtala, Iida Mukari, Anni Tuurinkoski

Työn nimi: Viitotaan yhyres: Tukiviittomien opas ja opasvideo Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatukseen henkilöstölle

Ohjaaja: Pia-Christine Sainio

Vuosi: 2025

Sivumäärä: 62

Liitteiden lukumäärä: 2

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, millaisia hyötyjä tukiviittomista on varhaiskasvatuksessa, mitkä tekijät estävät tukiviittomien käyttöä ja miten niiden käyttöä voitaisiin lisätä. Opinnäytetyön tavoitteena oli luoda opas ja opasvideo tavallisimmista tukiviittomista varhaiskasvatukseen arkeen. Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatuksen kanssa.

Opinnäytetyö on toiminnallinen, ja sen tutkimusosuuden toteutimme monimenetelmällisellä tutkimuksella, johon sisältyi sekä kvantitatiivista että kvalitatiivista tutkimusta. Teimme Webropol-kyselyn Seinäjoen kaupungin varhaiskasvattajille, joka oli auki 5.5.–1.6.2025. Kyselymme sisälsi yhteensä 16 kysymystä, joista seitsemän oli suljettuja kysymyksiä, viisi avoimia kysymyksiä ja neljä osittain avoimia kysymyksiä. Tutkimusaineiston analysoinnissa käytimme määrällistä kuvailevaa analyysiä sekä laadullista sisällönanalyysiä. Sisällönanalyysissä hyödynsimme teemoittelua sekä koodausta. Tutkimustulosten ja teorian pohjalta kokosimme varhaiskasvattajille oppaan ja opasvideon tukiviittomista.

Tutkimuksemme tuloksista käy ilmi, että varhaiskasvattajat kokevat tukiviittomat hyödyllisiksi ja tärkeäksi osaksi työtään. Kyselyyn vastanneet toivat kuitenkin esiin, että tukiviittomien käyttöä hankaloittaa eniten osaamisen puute. Kaikki kyselyyn vastaajat eivät olleet saaneet koulutusta tukiviittomien käyttöön, ja monilla koulutustakin saaneilla viittomat pääsevät unohtumaan, kun käyttö ei ole säännöllistä. Tuloksissa selvisi myös se, että vastaajat pitävät tärkeänä koko työyhteisön sitoutumista ja tukea. Näiden tulosten pohjalta laadittu opas ja opasvideo tukevat varhaiskasvattajien osaamista ja tukiviittomien käyttöä tarjoamalla helposti saavutettavan materiaalin, josta viittomien oikeellisuuden voi tarvittaessa tarkistaa.

¹ Asiasanat: varhaiskasvatus, tukiviittomat, kielellinen kehitys

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Degree programme: Bachelor of Social Services

Author/s: Ronja Kohtala, Iida Mukari, Anni Tuurinkoski

Title of thesis: Signing together: A Guide and instructional video on keyword signing for Early Childhood Education staff in the City of Seinäjoki

Supervisor(s): Pia-Christine Sainio

Year: 2025

Number of pages: 62

Number of appendices: 2

The purpose of this thesis was to examine the benefits of using keyword signs in early childhood education, to identify the factors that limit their use and to explore ways to increase their use. The aim of the thesis was to create a practical guide and an instructional video presenting the most common keyword signs used in everyday childhood education. The thesis was carried out in collaboration with the Early Childhood Education Services of the City of Seinäjoki.

This practice-based thesis included a research component conducted through a mixed-methods approach, combining both quantitative and qualitative methods. A Webropol survey was distributed to early childhood educators in Seinäjoki and was open from May 5th, 2025, to June 1st, 2025. The survey included 16 questions: seven closed, five open and four partially open questions. The collected data were analyzed using quantitative descriptive analysis and qualitative content analysis. In the content analysis we exploited thematic categorization and coding. Based on the research results and previous research, a guide and instructional video on keyword signs were developed for early childhood educators.

The findings indicated that early childhood educators consider keyword signs to be useful and an important part of their work. However, the results also revealed that the main challenge in using keyword signs is a lack of competence. Not all responders had received training in the use of keyword signs and even those who had attended training reported that signs are easily forgotten if not used regularly. The respondents also emphasized the importance of entire work community's commitment and support. The developed guide and video aim to support educators' competence and the use of supportive signs by providing easily accessible material through which the correctness of signs can be verified when needed.

¹ Keywords: early childhood education, keyword signing, speech and language development

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä	2
Thesis abstract	3
SISÄLTÖ.....	4
Kuva- ja kuvioluettelo	6
1 JOHDANTO	7
2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA	9
2.1 Opinnäytetyön aiheen valinta.....	9
2.2 Yhteistyötaho.....	9
2.3 Opinnäytetyön tavoite ja tarkoitus.....	9
2.4 Aikaisemmat tutkimukset	10
3 VARHAISKASVATUKSEN TOIMINTAYMPÄRISTÖ.....	12
3.1 Varhaiskasvatus	12
3.2 Lapsen tukeminen varhaiskasvatuksessa.....	12
3.3 Osallisuus ja toimijuus.....	14
3.4 Inkluisio varhaiskasvatuksessa	18
4 KIELELLINEN KEHITYS JA PUHEEN TUOTTAMINEN	19
4.1 Lapsen kielen ja puheen kehitys.....	19
4.2 Kielellisen kehityksen haasteet.....	20
5 TUKIVIITTOMAT	22
5.1 Tukiviittomat kommunikoinnin tukena.....	22
5.2 Tukiviittomat varhaiskasvatuksessa	23
6 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN	26
6.1 Toiminnallinen opinnäytetyö	26
6.2 Opinnäytetyön menetelmät.....	27
6.3 Kyselyn toteuttaminen.....	28
6.4 Kyselyn tulosten analysointi.....	29
6.5 Eettisyys ja luotettavuus.....	31
7 KYSELYN TULOKSET	32
7.1 Taustatiedot.....	32

7.2	Tukiviittomien käyttö varhaiskasvatuksessa.....	32
7.3	Tukiviittomien osaamistaso ja koulutuskokemukset	34
7.4	Tukiviittomien käyttöä tukevat tekijät	37
7.5	Toiveet oppaalle ja opasvideolle.....	37
7.6	Ajatuksia ja kommentoitavaa tukiviittomien käytöstä varhaiskasvatuksessa	38
8	OPPAAN JA OPASVIDEON KOKOAMINEN SEKÄ TOTEUTUS	39
8.1	Opas	39
8.2	Opasvideo.....	42
9	JOHTOPÄÄTÖKSET	44
9.1	Tukiviittomien käytön hyödyt.....	44
9.2	Mitkä tekijät estävät tukiviittomien käyttöä varhaiskasvatuksen arjessa ja millä keinoilla tukiviittomien käyttöä voisi lisätä?	45
9.3	Yhteenveto	47
10	POHDINTA	48
10.1	Opinnäytetyön prosessi.....	48
10.2	Ammatillinen kasvu	50
10.3	Jatkotutkimukset.....	51
	LÄHTEET.....	52
	LIITTEET	57

Kuva- ja kuvioluettelo

Kuvio 1. Kolmiportainen tuki	14
Kuvio 2. Osallisuuden asteet	17
Kuvio 3. Demingin laatuympyrä	26
Kuvio 4 . Tukiviittomien käytön määrä (n = 24).....	33
Kuvio 5. Vastaaajien kokemuksia tukiviittomien helppoudesta ja luontevuudesta (n = 24).....	33
Kuvio 6. Tukiviittomien käyttöä helpottavat tekijät (n = 24).....	35
Kuvio 7. Tukiviittomien käyttöä haastavat tekijät (n = 24).....	37
Kuvio 8. Oppaan sisältö	40
Kuvio 9. Esimerkkikuva viittomataulusta.	41
Kuvio 10. Qr-koodi opasvideoihin.....	43
Kuvio 11. Prosessin vaiheet.	49

1 JOHDANTO

Ihmiset tarvitsevat mahdollisuuden tulla kuulluksi ja ymmärretyksi. Tämä opinnäytetyö syntyi tarpeesta tuoda tukiviittomien tärkeyttä esiin ja madaltaa kynnystä ottaa tukiviittomat osaksi varhaiskasvatuksen arkea.

Korpilahden ym. (2022, s. 207) mukaan, ensimmäiset ikävuodet ovat kielen kehityksen kannalta merkittävimpiä. Lyytisen (2014, s. 51) mukaan näiden vuosien aikana kehitys on myös nopeaa. Tällöin lapsen sanavarasto rikastuu ja hän omaksuu valmiuden yhdistellä sanoja. Kieli toimii lapselle välineenä ympäristön tutkimiseen, havaintojen jäsentämiseen ja uuden tiedon omaksumiseen. Puheen avulla lapsi osallistuu sosiaalisen vuorovaikutukseen ja oppii ilmaisemaan ajatuksia ja tunteitaan. Kielellisten taitojen kehittymisessä voi olla suuriakin eroja lasten välillä (Lyytinen, 2014, s. 51), eikä kieli kehity jokaisella odotetusti (Korpilahti ym., 2022, s. 207). Puheen kehityksen viivästymää esiintyy arviolta 10–20 %:lla lapsista (Asikainen & Hannus, 2013, s.184). Kunnarin (2022, s. 7) mukaan on tärkeää, että haasteet kielenkehityksessä huomataan varhaisessa vaiheessa ja lapsen puhetta ja kielenkehitystä tuetaan, sillä puheen ja kielenkehityksen vaikeudet voivat olla suuri arkea ja toimintakykyä haittaava tekijä lapsen elämässä ja voivat myöhemmin näkyä oppimisvaikeuksina sekä sosiaalisina että tunne-elämän haasteina.

Huhtasen (2012, s. 8) mukaan puhetta tukevia ja korvaavia kommunikointimenetelmiä voidaan ottaa avuksi silloin, kun kieli ja puhe ei kehity odotetusti tai jää kehittymättä. Yksi puhetta tukevista ja korvaavista kommunikaatiomenetelmistä ovat tukiviittomat (mts. 28). Tukiviittomat ovat viittomakielestä lainattuja viittomamerkkejä, joita käytetään puheen ohella puhekielen mukaisessa lausejärjestyksessä. Tukiviittomien käyttö helpottaa viestin ymmärtämistä ja sen lisäksi aikuinen usein vaistomaisesti alkaa puhua hitaammin ja selkeämmin. Tukiviittomien on todettu vahvistavan puheenkehitystä ja lisäävän pyrkimystä puhua. Toisille tukiviittomat voivat jäädä pysyvästi käyttöön, kun taas osalla puhe vähitellen syrjäyttää viittomat.

Opinnäytetyössämme selvitimme kartoittavan kyselyn (liite 2) avulla varhaiskasvattajien kokemuksia tukiviittomien käytöstä, hyödyistä ja käyttöä vaikeuttavista tekijöistä.

Yhteistyötahonamme toimi Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatus, jolle toteutimme oppaan sekä opasvideon tukiviittomista. Monille varhaiskasvatuksen ammattilaisille tukiviittomien opettelu ja niiden käyttö osana päivittäistä toimintaa voi tuntua aluksi haasteelliselta.

Oppaalla ja opasvideolla tarjoamme konkreettisen työkalun tukiviittomien oppimiseen ja osaamisen ylläpitämiseen.

Opinnäytetyömme alussa avaamme työn taustaa ja tavoitteita. Teoriaosuudessa käsittelemme varhaiskasvatuksen toimintaympäristöä ja siihen liittyviä keskeisiä teemoja, kuten osallisuutta ja toimijuutta, ja niiden merkitystä varhaiskasvatuksen arjessa. Lisäksi teoriaosuudessa tarkastellaan lapsen kielellistä kehitystä, puheen tuottamisen vaiheita ja kielellisen kehityksen haasteita. Teoriaosuuden lopuksi syvennymme tukiviittomiin ja niiden käyttöön vuorovaikutuksen tukena varhaiskasvatuksessa.

2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA

2.1 Opinnäytetyön aiheen valinta

Opinnäytetyömme aiheen valintaa rajasi se, että suoritamme varhaiskasvatuksen opintokokonaisuutta, joten opinnäytetyön tulisi liittyä alle kouluikäisiin lapsiin. Pohdimme erilaisia meitä kiinnostavia aiheita ja yhteiseksi kiinnostuksen kohteeksi nousivat tukiviittomat. Aloimme tämän myötä pohtimaan, millaisen opinnäytetyön voisimme tukiviittomista toteuttaa ja tutustuimme aikaisempiin aihetta koskeviin tutkimuksiin. Omien työkokemustemme kautta olimme huomanneet tukiviittomien käytön olevan vähäistä, vaikka niille olisi selvästi tarve. Kaksivuotiaista jopa 15 % kerrotaan tarvitsevan tukea kielensä kehityksessä (Kuntoutussäätiö, i.a.). Olemme havainneet työpaikoissamme myös, etteivät varhaiskasvattajat halua käyttää tukiviittomia lainkaan tai tukiviittomien käyttö koetaan haastavana. Päädyimme tämän pohjalta valitsemaan opinnäytetyömme aiheeksi selvittää varhaiskasvattajien osaamista tukiviittomien käyttöön liittyen ja selvittää estäviä tekijöitä tukiviittomien käytölle.

2.2 Yhteistyötaho

Ehdotimme yhteistyötä Seinäjoen varhaiskasvatukselle ottamalla yhteyttä aluejohtajaan ja esittelemällä muutamaa meitä kiinnostavaa aihetta. Tukiviittomin liittyvä aiheemme herätti myös aluejohtajan mielenkiinnon ja hän oli meidän kanssamme yhtä mieltä aiheen tärkeydestä ja tarpeellisuudesta. Aluejohtaja ehdotti meille, että yhteistyötahomme olisi Seinäjoen kaupunki ja tekisimme opinnäytetyön koko Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatukselle.

Pyrimme olemaan aluejohtajan kanssa tiiviissä yhteistyössä prosessin aikana, jotta saimme hyvän kokonaiskuvan siitä, mitä opinnäytetyössä on tärkeää olla, jotta se vastaa Seinäjoen varhaiskasvatuksen tarpeita. Kun opinnäytetyösuunnitelmamme hyväksyttiin, haimme Seinäjoen varhaiskasvatusjohtajalta tutkimuslupaa. Tämän jälkeen teimme tarvittavat sopimukset yhteistyötahon kanssa.

2.3 Opinnäytetyön tavoite ja tarkoitus

Yhteistyötahomme kertoi, että tukiviittomiin liittyen Seinäjoella on järjestetty paljon koulutuksia, jotka ovat saaneet hyvää palautetta, mutta niiden käytössä arjessa olisi silti parantamisen varaa (J. Vieri, henkilökohtainen tiedonanto, 16.12.2024). Halusimme selvittää syitä

tukiviittomien käytön haasteisiin ja siihen, miksi varhaiskasvattajat eivät ole ottaneet tukiviittomia aktiivisesti käyttöön. Halusimme myös tällä opinnäytetyöllä vahvistaa henkilöstön tukiviittomien käyttöönottoa jatkossa. Yhteistyökumppaniltamme tuli myös idea, että tekisimme tukiviittoma oppaan lisäksi opasvideon tavallisimmista tukiviittomista. Innostuimme kyseisestä ideasta, joten päätimme lähteä toteuttamaan sitä.

Opinnäytetyömme tutkimuksen avulla pyrimme kartoittamaan varhaiskasvattajien osaamista tukiviittomista sekä kokemuksia niiden käytöstä ja selvittämään syitä tukiviittomien vähäiselle käytölle.

Opinnäytetyömme tutkimuskysymykset, joihin pyrimme saamaan vastaukset:

1. Mitä hyötyä tukiviittomien käytöstä on?
2. Mitkä tekijät estävät tukiviittomien käyttöä varhaiskasvatuksen arjessa ja millä keinoilla tukiviittomien käyttöä voitaisiin lisätä?

Yhteistyötahomme Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatus hyötyy opinnäytetyöstä siten, että he saavat lisää materiaalia ja tukea tukiviittomien käyttöön. Tällä opinnäytetyöllä vahvistamme henkilöstön tukiviittomien käyttöönottoa jatkossa. Kyselyn avulla selvitimme Seinäjoen varhaiskasvattajien toiveet siitä, mitä oppaassa olisi hyvä olla. Kun tiedämme, millaisista syistä tukiviittomien käyttö jää vähäiseksi, voimme arvioida, miten varhaiskasvatuksen työntekijät voivat hyödyntää opasta mahdollisimman tehokkaasti.

2.4 Aikaisemmat tutkimukset

Tukiviittomiin ja tukiviittomien käyttöön varhaiskasvatuksessa liittyen on tehty jonkin verran tutkimuksia, mutta aihe ei ole vielä laajasti tutkittua. Suuri osa tutkimuksista on toteutettu opinnäytetöinä ja lähtökohtana on ollut lisätä tietoisuutta tukiviittomista sekä opastaa tukiviittomien käyttöön varhaiskasvatuksessa. Olemme tutustuneet useisiin aiheeseemme liittyviin tutkimuksiin opinnäytetyöprosessimme aikana, mutta nostamme niistä seuraavaksi muutamia.

Uitto (2021, s. 5) loi opinnäytetyönsä tuotoksena tukiviittomakansion, joka sisälsi tukiviittomakuvia sekä ohjeet, kuinka ne viitotaan. Hänen tarkoituksensa oli luoda yhteistyökumppaninsa tarpeita vastaava selkeä ja helppokäyttöinen kansio, joka tukee lasten kielellistä kehitystä sekä soveltuu hyödynnettäväksi arjen monissa tilanteissa. Tavoitteena oli

myös tuoda tietoa tukiviittomista kasvattajille ja rohkaista heitä hyödyntämään niitä arjessa. Hänen työssään kerrotaan monipuolisesti lasten kielellisestä kehityksestä sekä erilaisista puhetta tukevista ja korvaavista kommunikaatiomenetelmistä. Hän myös testasi kansion toimivuutta arjessa. Tulokset olivat positiivisia ja myös henkilökunta oli kokenut kansion olevan tarpeellinen (mts. 48–49). Tässä työssä Uitto on tehnyt tukiviittomakansioon opetustekstit viittomille, mitkä eivät meidän työssämme olleet oleellisia, koska teimme opasvideot tukemaan viittomien oikeellisuutta. Halusimme myös opastaulujen avulla tuoda tukiviittomat helpommin saataville arkeen.

Häkkisen ja Järvisen (2022, s. 4) opinnäytetyö käsitteli laajasti lasten kielellistä kehitystä sekä tukiviittomien käyttöä puheen tukena. He tekivät opinnäytetyönsä tuotoksena tukiviittomaoppaan Lähteen päiväkodille. He tekivät kyselyn päiväkodin henkilöstölle. Kyselyn tulosten pohjalta he kokosivat oppaan, joka sisälsi tietoa tukiviittomista sekä ohjekuvia eri aihealueiden viittomista. Heidän tarkoituksensa oli pyrkiä lisäämään tukiviittomien käyttöä varhaiskasvatuksessa (mts. 16–18). Meidän työstämme poiketen he tavoittelivat tuotoksellaan nimenomaan viikkotyylisiä opasta, jota voidaan lukea kirjan tavoin.

Hirvonen ja Saarivuori (2025, s. 2) laativat opinnäytetyönään viittomataulut Joensuun kaupungin varhaiskasvatuksen käyttöön. Opinnäytetyön tavoitteena oli lisätä tukiviittomien käyttöä varhaiskasvatuksessa. Tukiviittomataulujen sisältö suunniteltiin varhaiskasvattajille lähetetyn sähköisen kyselyn tulosten pohjalta. Tauluihin valikoitui kuusi keskeistä aihealuetta ja lisäksi ylimääräiset taulut ruokailuun sekä päiväjärjestykseen (mts. 32–33). Jokainen taulu sisältää 12 tukiviittomakuvaa kuvineen. Tämä opinnäytetyö julkaistiin prosessimme aikana ja on hyvin lähellä omaa aihettamme. Omassa työssämme tullaan käsittelemään samoja aiheita ja tuotoksena on opas, johon sisältyy tukiviittomataulut. Tästä työstä poiketen meillä on kuitenkin useampia eri aihealueita, eikä tukiviittomatauluissamme ole kuvatukia. Lisäksi me tuotimme oppaaseen liittyvän opasvideon. Vaikka työt ovat samankaltaisia, koemme, että siitä ei ole mitään haittaa, sillä tämä työ on tehty Joensuun kaupungin varhaiskasvatukselle ja meidän työmme taas Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatukselle.

3 VARHAISKASVATUKSEN TOIMINTAYMPÄRISTÖ

3.1 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus on tavoitteellista ja suunnitelmallista toimintaa, joka muodostuu kasvatuksen, opetuksen ja hoidon näkökulmista (Opetushallitus (OPH), i.a.-a). Suomessa varhaiskasvatus kuuluu osaksi koulutusjärjestelmää ja sillä on tärkeä rooli lapsen kasvun ja kehityksen matkalla. Varhaiskasvatuksen tarkoituksena on edistää lapsen kehitystä ja kasvua, tukea yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa sekä ehkäistä syrjäytymistä. Varhaiskasvatuksen tehtäviin kuuluu myös huoltajien tukeminen kasvatuksessa. Varhaiskasvatusta voidaan toteuttaa päiväkotitoimintana, perhepäivähoitona sekä avoimena varhaiskasvatustoimintana, johon kuuluu esimerkiksi kerhotoiminta.

Varhaiskasvatukseen kuuluvat varhaiskasvatussuunnitelmat, jotka muodostuvat valtakunnallisesta varhaiskasvatussuunnitelmasta, paikallisesta varhaiskasvatussuunnitelmasta sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelmasta (OPH, i.a.-a). Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet edistävät yhdenvertaisen ja tasokkaan varhaiskasvatuksen toteutumista koko maassa. Perusteet ohjaavat ja tukevat varhaiskasvatuksen järjestämistä, toteuttamista ja kehittämistä. Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma perustuu valtakunnallisiin varhaiskasvatuksen perusteisiin, jonka laatii varhaiskasvatuksen järjestäjät. Viimeisenä on lapsen oma varhaiskasvatussuunnitelma, joka tehdään lapsen varhaiskasvatuspaikassa yhdessä huoltajien ja lapsen kanssa. Lapsen omaa varhaiskasvatussuunnitelmaa päivitetään ja tarkennetaan säännöllisesti lapsen tarpeiden mukaan.

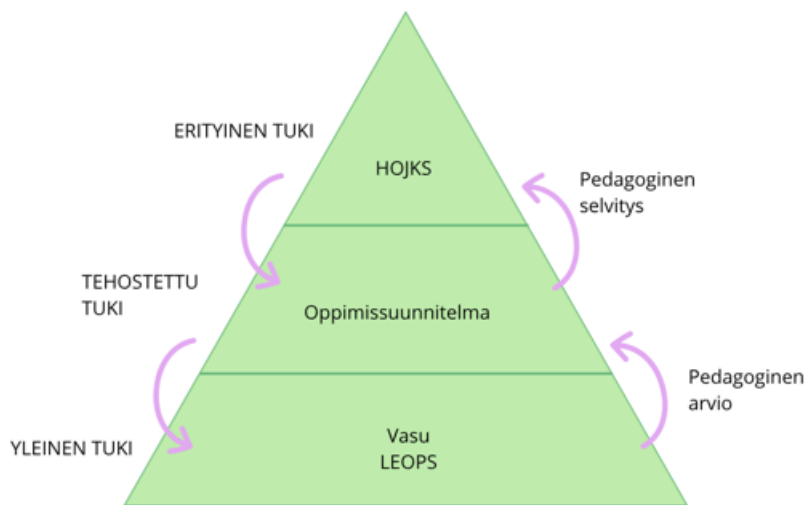
3.2 Lapsen tukeminen varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksessa jokaisella lapsella on oikeus oikea-aikaiseen ja lapsen tarpeita vastaavaan tukeen (Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM), i.a.). Varhaiskasvatuksen järjestäjä on velvollinen järjestämään lapsen tarvitsemaa tukea viipymättä (Opetushallitus (OPH), 2022, s. 58). Varhaiskasvatuksessa noudatetaan kolmiportaista tukea ja tuen muodot ovat yleinen, tehostettu ja erityinen tuki (OKM, i.a; kuvio 1). Kun puhutaan yleisestä tuesta, tarkoitetaan sillä tukea, jota jokainen lapsi saa tarpeiden mukaan. Yksittäiset tukimuodot muodostavat yleisen tuen (Varhaiskasvatuslaki 540/2018). Yleisestä tuesta ei tehdä

hallintopäätöstä, ellei lapsi tarvitse tukipalveluja (OKM, i.a.). Yleinen tuki voi olla erilaisia pedagogisia ratkaisuja ja tukena käytetään monenlaisia materiaaleja ja osa-aikaista erityisopettajan mahdollistamaa tukea (Opetushallitus (OPH), 2022, s. 62). Hallintopäätös tehdään lapsen tuesta varhaiskasvatuksessa, kun lapsi tarvitsee tehostettua tai erityistä tukea (Opetushallitus (OPH), 2025). Varhaiskasvatuksen järjestäjä tekee hallintopäätöksen, joka perustuu tuen tarpeen arviointiin. Hallintopäätöksen pohjana hyödynnetään lapsen omaa varhaiskasvatussuunnitelmaa. Jos lapsi on hiljattain aloittanut varhaiskasvatuksessa, voidaan kuitenkin päätös tehdä ilman varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjattua arviota, jos lapsen tuen tarpeista on tarpeeksi tietoa. Tällä turvataan lapsen oikeus oikea-aikaiseen tukeen viipymättä. Hallintopäätöstä laadittaessa toimitaan hallintolain (434/2003) mukaan.

Tehostettua tukea annetaan tilanteessa, jossa yleinen tuki ei ole riittävää (Opetushallitus (OPH), 2022, s. 63). Tuki on säännöllistä ja käytössä voi olla monia erilaisia tukitoimia. Tukea toteutetaan niin kauan, kun se on lapselle tarpeellista. Erityinen tuki puolestaan on korkein tuen muoto ja se on tarpeellista, jos tehostetun tuen toimet eivät ole riittäviä tai lapsella on esimerkiksi sairaus tai vamma. Erityinen tuki on kokoaikaista ja siinä on yhtäaikaaisesti käytössä useita erilaisia tukimuotoja ja palveluita.

Lapsen saaman tuen tarve ja muoto voivat muuttua hänen kehityksensä ja oppimisensa myötä (Sandberg, 2021, s. 38). Tuen portailta voi siirtyä joustavasti sekä kevyemmän että vahvemman tuen suuntaan. Koska tuen tarpeen kestoa ja tarvetta on vaikea ennakoida, on keskeistä, että tuki vastaa kulloistakin tilannetta ja tarvetta. Tämän varmistamiseksi pedagogisia suunnitelmia tulee arvioida ja päivittää säännöllisesti.

Kuvio 1. Kolmiportainen tuki (mukaillen Sandberg, 2021, s. 38).

Tuki muodostuu lapsen henkilökohtaisiin tarpeisiin reagoimalla sekä erilaisista yhteisöllisistä ja oppimisympäristöön vaikuttavista ratkaisuista (Opetushallitus (OPH), 2022, s. 58). Erilaisia tuen muotoja ovat pedagogiset, rakenteelliset ja hoidolliset tuen muodot. Tukimuodot suunnitellaan pedagogisesti sekä yksilöllisesti lapsen osallisuus ja oikeus oppimiseen vertaisryhmässä huomioiden (OPH, 2022, s. 63–64). Arviointia tehdään jokaisella tuentasolla, arvioinnissa havainnoidaan tuen riittävyttä, tarvetta sekä toteutumista ottaen huomioon myös lapsen omat ajatukset ja toiveet (OPH, 2022, s. 65; kuvio 1).

3.3 Osallisuus ja toimijuus

Osallisuus on määritelty yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan mukaan (Terveystieteiden tutkimuskeskus (THL), i.a.-a). Yksilölle syntyy osallisuuden kokemus, kun hän tuntee kuuluvansa ryhmään tai yhteisöön, joka on itselle merkityksellinen. Yhteisössä osallisuus taas näkyy mahdollisuutena vaikuttaa sekä yhteisön jäsenten keskinäisenä arvostuksena ja luottamuksena. Yhteiskunnan tasolla osallisuus tarkoittaa oikeuksien toteutumista ja henkilöiden välistä tasavertaista vuorovaikutusta.

Nivalan ja Rynänen (2024, s. 119) mukaan sosiaalipedagogiikassa on olennaista nähdä ja kohdata kaikki ihmiset toimijana, mikä tarkoittaa omassa elämässä valintojen tekemistä. Toimijuudella tarkoitetaan kykyä, tahtoa ja mahdollisuutta tehdä päätöksiä ja toimia niiden mukaisesti. Jokaisen ihmisen tulisi voida osallistua yhteisen elämän muodostamiseen omien

kykyjensä ja halujensa mukaisesti. On oleellista tukea toimijuuden valmiuksia ja mahdollisuuksia ja samalla tunnistaa toimijuuden rakenteellisia esteitä sekä vaikuttaa niihin.

Varhaiskasvatuksessa lasten osallisuus tarkoittaa sitä, että lapsi on omista lähtökohdista käsin osa ryhmää ja yhteisöä sekä ryhmässä tapahtuvaa vuorovaikutusta (Opetushallitus (OPH), i.a.-b). Lasten osallisuus, näkemysten ja mielipiteiden arvostaminen, kuuleminen ja huomioiminen korostuvat osana lapsilähtöistä pedagogiikkaa. Lapsille tulee avata tilaisuuksia aktiiviseen toimijuuteen omassa ryhmässään pedagogisen toiminnan myötä.

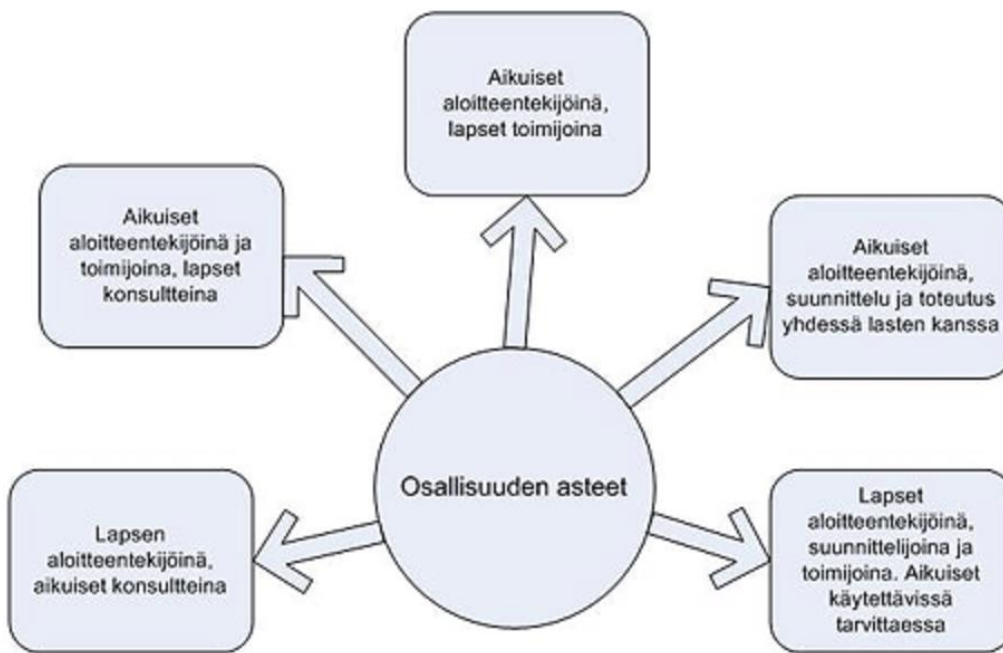
Varhaiskasvatuksen kasvattajien tulee tarttua lasten mielenkiinnonkohteisiin sekä aloitteisiin toiminnan lähtökohtana. Kasvattajien tulee jatkuvasti huomioida, tunnistaa ja vastata lasten kiinnostukseen, jotta lapset pääsevät laajentamaan oppimistaan merkityksellisillä ja olennaisilla tavoilla (Church & Bateman, 2019, Kidwell, 2022 & Bateman, 2022, Larssonin ym., 2025 mukaan).

Lapsen asema varhaiskasvatuksessa on viime vuosikymmeninä vahvistunut ja lapsi nähdään yhä enenevässä määrin aktiivisena toimijana omassa arjessaan (Turja, 2020, s. 41). Tämä muutos pohjautuu yhteiskunnallisiin sopimuksiin. Lasten oikeuksien sopimus (Yleissopimus lasten oikeuksista 60/1991) velvoittaa turvaamaan jokaisen lapsen oikeuden ilmaista vapaasti omat mielipiteensä omiin asioihin liittyen sekä kuulla omaa elämäänsä koskevista asioista. Myös varhaiskasvatuslaissa (540/2018) painotetaan, että lapsen oikeus osallistua ja esittää omat mielipiteensä tulee varmistaa. Lasten osallistuminen lisää lasten vuorovaikutusmahdollisuuksia (Wong ym., 2010, s. 103, Virkin, 2015, s. 9–10 mukaan). Yhteinen toiminta lasten ja aikuisten välillä tuottaa lasten kehitykseen positiivisia vaikutuksia ja voimaannuttaa osallistumiseen. Yhteisöllä on keskeinen vaikutus siihen, että yksilön osallisuuden tunne syntyy (Hanhivaara, 2006, s. 32, Virkin, 2015, s. 10 mukaan). On tärkeää pohtia sitä, millainen osa yhteisöä lapset ovat ja mihin he osallistuvat sekä ovat osallisina. Lapsille avautuu mahdollisuus mielipiteen ilmaisuun, päätöksentekoon sekä vaikuttamismahdollisuuksiin osallisuuden kautta. Varhaiskasvatuksen opettajan vastavuoroisuus ja reagointi tukevat lasten vuorovaikutusta ja osallisuutta heidän kielellisestä taustastansa ja kielitasosta riippumatta (Goodwin & Goodwin, 2004, Larssonin ym., 2025 mukaan). Sitoutuminen vuorovaikutukseen syntyy, kun vuorovaikutuksen osapuolet rakentavat toimintaa yhdessä, huomioivat toisensa ja vaikuttavat toisiinsa. Tresederin (1997) mallissa on viisi toisiinsa nähden tasavertaista osallisuuden muotoa, missä käsitellään lasten osallisuuden asteita (Virkki, 2015, s. 9).

Tresederin malli Virkin mukaan

1. Aikuiset ovat suunnitelleet projektin, mutta lasten osallistuminen on vapaaehtoista. Lapset hahmottavat työskentelytavan (projektin) ja he tietävät, kuinka ja miten he voivat osallistua.
2. Aikuisilla on alustava idea, mutta lapset voivat koko projektin ajan olla mukana suunnittelemassa ja implementoimassa toimintaa.
3. Lapsilla on alustava idea ja suunnitelma projektin toteuttamisesta. Aikuiset ovat saatavilla, mutta eivät ota johtavaa asemaa.
4. Lapsilla on idea ja he käynnistävät projektin, mutta pyytävät aktiivisesti aikuisten apua, keskustelua ja tukea. Aikuiset eivät johda, mutta tarjoavat oman kokemuksensa ja asiantuntemuksensa lasten käyttöön.
5. Aikuiset suunnittelevat ja johtavat projektia, mutta lapset toimivat konsultteina. Lapset ymmärtävät prosessin ja heidän mielipiteensä otetaan vakavasti (Tresederin malli, 1997, Virkin, 2015, s. 9 mukaan).

Osallisuuden kuvaamiseen on olemassa myös erilaisia porrasmalleja, joissa alimmilla portailla yksilöllä on vain vähän tai ei ollenkaan mahdollisuuksia vaikuttaa (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos (THL), i.a.-b). Mitä korkeammalle yksilö kiipeää, sitä enemmän vaikutusmahdollisuuksia hänellä on. Oranen (THL, i.a.-b; kuvio 2) on koonnut osallisuuden asteet kuvioon, josta huomataan, että osallisuus aikuisten ja lasten yhteisessä toiminnassa voi toteutua eri tavoilla riippuen siitä, mikä on tarkoituksenmukaista lasten ja organisaation kannalta. Osallisuuden asteita (kuvio 2) on lapset aloitteentekijöinä ja aikuiset konsultteina, aikuiset aloitteentekijöinä sekä toimijoina ja lapset konsultteina, aikuiset aloitteentekijöinä ja lapset toimijoina, aikuiset aloitteentekijöinä ja suunnittelu sekä toteutus yhdessä lasten kanssa, ja lapset aloitteentekijöinä, suunnittelijoina sekä toimijoina ja aikuiset käytettävissä tarvittaessa.

Kuvio 2. Osallisuuden asteet (Mikko Oranen, THL, i.a.)

Osallisuuden toteutumiselle varhaiskasvatuksessa on tiettyjä edellytyksiä (Turja, 2020, s. 49). Osallisuuden toteutumiseksi sekä lapsilta että aikuisilta tarvitaan luottamusta itseensä ja yhteisön jäseniin. Jotta lapset uskaltavat ilmaista itseään ja osallistua toimintaan, tarvitsevat useat heistä ensin rohkaisua ja turvaa. Kasvattajien taas on kyettävä luottamaan lasten toimijuuteen ja omaan kykyynsä tukea lapsia tilanteissa, joissa kasvattaja luopuu omista ennakkoon tekemistään suunnitelmista päästäkseen toteuttamaan toimintaa yhdessä lasten mielipiteet huomioon ottaen. Lasten ajatusten ja mielipiteiden huomioiminen taas vaatii yhteistä tapaa viestiä. Lasten kyky ajatella ja ilmaista itseään voi vaihdella ja silloin voidaan lapsen osallisuutta tukea esimerkiksi vaihtoehtoisia kommunikaatiomenetelmiä käyttämällä. Lasten mahdollisuudet vaikuttaa edellyttävät myös, että heillä on tietoa esimerkiksi mahdollisuuksista ja materiaaleista ja saavat tiedot tavalla, jonka he pystyvät omaksumaan (Hart, 1992 & Kiili, 2006, Turjan, 2020, s. 50–51 mukaan). Lapsen osallisuus toteutuu parhaiten silloin, kun hän luottaa itseensä, tuntee toimintaympäristönsä ja sen käytännöt sekä kykenee viestimään siten, että häntä ymmärretään (Turja, 2020, s. 50–51). Kasvattajien vastuulla on tunnistaa erilaiset lähtökohdat ja tukea tasavertaisen osallistumisen mahdollisuuksia.

3.4 Inkluisio varhaiskasvatuksessa

Inkluisioiden käsite on laaja ja se tulee nähdä jokaiseen lapseen vaikuttavana periaatteena, arvona ja kokonaisvaltaisena tapana ajatella (Opetushallitus (OPH), 2022, s. 9). Pihlaja ja Viitala (2022, s. 58) mainitsevat teoksessaan inkluisioiden olevan käsitteenä haastava, eikä sitä voi kuvailla lyhyesti (Booth, 2011). Keskeistä inkluisiossa on lasten osallisuuden tukeminen ja edistäminen (Opetushallitus (OPH), 2022, s. 31). Tämä tarkoittaa jokaisen lapsen mahdollisuutta olla aktiivinen toimija omassa ryhmässään, osallistua toimintaan sekä mahdollisuus kasvaa ja kehittyä omaan potentiaaliinsa positiivisen ja vahvuusperusteisen ympäristön tukevana. Inkluisioiden kuuluu myös merkittävänä osana laadukas pedagogiikka, erityispedagoginen osaaminen sekä inklusiivisiin periaatteisiin sitoutuminen (OPH, 2022, s. 32). Pihlajan ja Viitalan (2022, s. 62) mukaan keskiössä ei ole lasten erittely henkilökohtaisten ominaisuuksien mukaan, vaan tärkeää on huomioida ympäristö ja siinä eriarvoisuutta lisäävät tekijät ja niiden poistaminen: tällöin kenenkään lapsen ei tarvitse muuttua vaan muutokset kohdistuvat ympäristöön. Toteutuessaan laadukas inkluisio tukee lasten sosiaalisia taitoja sekä tukee myös heidän kielellistä kehitystään ja siitä hyötyvät niin tuen lapset kuin kaikki muutkin. Jotta inklusiivinen toimintakulttuuri toteutuu käytännössä, ja osallisuutta, yhdenvertaisuutta sekä tasa-arvoa voidaan edistää, on ensin sisäistettävä osallisuutta tukevien toimintatapojen tietoinen kehittäminen (Opetushallitus (OPH), 2022, s. 34).

Goppelt-Kunkel ym. (2022) ovat huomanneet, että viittomakielen käyttö yhteisopetuspäiväkodissa edistää inklusiivista oppimista ja sosiaalista osallisuutta. Inklusiivisuus tarkoittaa, että kaikki lapset riippumatta lähtökohdistaan voivat osallistua täysipainoisesti päiväkodin toimintaan. Viittomakielen integroiminen arkeen auttaa poistamaan viestinnällisiä esteitä ja luo ympäristön, jossa kaikki lapset voivat sujuvasti kommunikoida keskenään. Tämä vahvistaa lasten keskinäistä ymmärrystä, sosiaalista integraatiota ja yhteisöllisyyttä. Tutkimuksen mukaan inklusiivinen yhteisopetus, jossa viittomia käytetään aktiivisesti, mahdollistaa lapsille tasavertaiset mahdollisuudet osallistua leikkeihin ja oppimiseen. Se myös tukee kaikkien lasten sosiaalista ja kulttuurista ymmärrystä.

4 KIELELLINEN KEHITYS JA PUHEEN TUOTTAMINEN

4.1 Lapsen kielen ja puheen kehitys

Lapsen kielenkehitys on varhaislapsuuden yksi merkittävimmistä osa-alueista (Wardi, 2025). Jo vauvana lapsi on kiinnostunut enemmän ihmisten äänistä kuin muista äänistä, joita ympäristössä kuuluu. Kielenkehitys on yksilöllistä ja jokainen lapsi kehittyy omaan tahtiinsa, mutta kehitykseen kuuluu useita erilaisia vaiheita. Kunnarin ja Laasosen (2022, s. 11) mukaan lapsi omaksuu puheen ja kielen erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ja nämä tilanteet luovat perustan lapsen tietoiselle viestinnälle eli kommunikoinnille. Haukilehdon (2024) mukaan puheen kehittymisen edellytys on vauvan ja aikuisen välinen vuorovaikutus. Kielenkehityksen ensimmäisiä vaiheita tapahtuu 0–6 kuukauden iässä, kun vauva alkaa tekemään äännähdyksiä (Wardi, 2025). Vauva alkaa myös mahdollisesti tuottamaan tavuja, esimerkiksi ”tä-tä”. Puolen vuoden iän jälkeen vauva alkaa mahdollisesti puhumaan puheen kaltaisia äänneyhdistelmiä sekä kokeilemaan ensimmäisiä versioita esimerkiksi sanoista ”äiti” ja ”isi” sekä ymmärtämään yksinkertaisia sanoja.

Yhden vuoden iän jälkeen lapsen sanavarasto kasvaa yleensä nopeasti (Wardi, 2025). Kahden vuoden jälkeen sanoista alkaa muodostua lauseita ja lapsi alkaa ymmärtämään esimerkiksi yksinkertaisia sanallisia ohjeita. Lapset tuottavat 1–2 vuoden iässä vaihtelevasti sanoja, ja tärkeämpää on huomioida, pyrkiikö lapsi kommunikoimaan esimerkiksi eleillä ja katsekontaktilla. Haukilehdon (2024) mukaan kaksivuotiaalla lapsella saattaa olla puheessa itse keksimiä sanoja sekä omanlaisiaan taivutusmuotoja. Stoltin ja Vehkavuoren (2022, s. 45) mukaan Suomessa ei ole vakiintuneita käytänteitä lapsen kahden ensimmäisen vuoden aikana tapahtuvaan kehitykseen ja lapsen kielitaitoa arvioidaan yksityiskohtaisesti usein vasta leikki-iässä.

Kolmevuotias lapsi osaa puhua yleensä selvästi jo lyhyitä lauseita, vaikka joitain ääniteitä voi vielä puuttua ja puhe voi olla katkeilevaa (Mannerheimin Lastensuojeluliitto, (MLL), i.a.). Lapsi alkaa kolmevuotiaana taivuttaman verbejä, käyttämään aikamuotoja sekä päättelemään ja luomaan omaa kielioppiaan kuulemastaan. Haukilehto (2024) tuo esiin, että kolmevuotiaan lapsen ajatus saattaa liikkua nopeammin kuin suu, jolloin lapsi saattaa toistella tavuja. Neljävuotiaana lapsen kieli alkaa olla kieliopillisesti oikeaa ja lapsi osaa taivuttaa suurimman osan sanoista oikein (Mannerheimin Lastensuojeluliitto (MLL), i.a.) Neljävuotiaana lapsi jaksaa

jo kuunnella pidempiä satuja ja nauttii sanoilla leikkimisellä. Lapsi osaa esimerkiksi puhua pienimmille lapsille helpompaa kieltä. Viisivuotiaana lapsi puhuu taas entistä selkeämmin ja pärjää vieraidenkin ihmisten kanssa tavallisissa kommunikointitilanteissa. Lapsella voi vielä olla äännevirheitä, mutta puhe on yleensä muuten selkeää.

Lapsen kielenkehitykselle on ratkaisevan tärkeää varhainen vuorovaikutus, koska ensimmäiset viisi vuotta lapsen elämässä ovat kaikkein oppimisrikkainta aikaa (Brodin & Renblad, 2019). Lapset tarvitsevat kuitenkin tukea kehittääkseen kommunikointia ja painopisteen tulisi olla suullisessa vuorovaikutuksessa. Kunnari ja Laasonen (2022, s. 11) tuovat esiin, että lapsi omaksuu puheen ja kielen erilaisissa vuorovaikutustilanteissa, mikä luo perustan lapsen kommunikoinnille. Haukilehto (2024) painottaa, että lapsen kielellinen kehitys vahvistuu, kun aikuinen on aidosti kiinnostunut, kuuntelee lapsen asiat tarkasti sekä vastaa lapsen aloitteisiin keskittyneesti.

4.2 Kielellisen kehityksen haasteet

Kunnarin ja Laasosen (2022, s. 10) mukaan tyypillisen ja epätyypillisen puheen, kielen ja kommunikoinnin kehityksen rajanveto ei ole yksiselitteistä. Kansainvälisissä tutkimuksissa varhaiskasvatuksen opettajat ovat kertoneet, että monilla lapsilla on heikosti kehittynyt puhe ja kieli ja siksi erilaisille viestinnän tukimuodoille tarve on suuri (Brodin & Renblad, 2019). Kommunikaatio- ja kielivaikeuksista kärsivien henkilöiden määrän kerrotaan myös olevan kasvussa osittain autismikirjon häiriöiden (ASD) yleistymisen vuoksi (Berenguer ym. 2022, s. 1). Kunnarin ja Laasosen (2022, s. 11) mukaan lapsen kielelliset vaikeudet ilmenevät yleensä kielen muodon, käytön ja sisällön alueella.

Kunnarin ym. (2022, s. 19–21) mukaan kielen ja puheen kehityksen vaikeuksien taustalta ei paljastu usein mitään selkeää syytä, vaan vaikeudet johtuvat monista eri asioista.

Pääasiassa kielenkehityksen viiveitä ja häiriöitä on selitetty lapsen varhaiskehitykseen tai kasvuympäristöön liittyvillä tekijöillä sekä perintötekijöillä. Tutkimuksen mukaan valtaosalla kielihäiriöisistä lapsista esiintyi kielellisiä vaikeuksia myös lähisuvussa: 62 %:lla oli sukulainen, jolla oli viivästynyt puheen kehitys ja 49 %:lla sukulainen, jolla oli viivästynyt kielenkehitys. Ruutu-aika on yksi kasvuympäristöön liittyvä tekijä, josta on viime aikoina puhuttu paljon ja sillä saattaa olla vaikutusta lapsen puheen ja kielen kehitykseen.

Kunnarin ym. (2022. s. 24) mukaan puheen ja kielen kehityksen vaikeudet voivat ilmetä monimuotoisesti, kuten äännevirheinä, äänteiden yhdistelyn vaikeutena ja puheen prosodian häiriönä, mikä tekee lapsen puheesta usein epäselvää ja vaikeasti ymmärrettävää. Näiden lisäksi lapsella voi olla esimerkiksi heikko sanavarasto, ongelmia sanojen taivuttamisessa, vaikeutta ymmärtää kielellisiä käsitteitä ja kieliopillisia rakenteita sekä ongelmia kielen sosiaalisessa käytössä. Puheen ja kielen kehityksen vaikeudet voivat olla ensimmäinen merkki muista neurokehityksellisistä häiriöistä, minkä vuoksi on tärkeää tunnistaa vaikeudet varhain (mts. 26). Asikainen ym. (2019 s. 9) korostavat, että lapsen kielellisen kehityksen haasteiden varhainen tunnistaminen mahdollistaa tarkoituksenmukaisten tukitoimien kohdentamisen, mikä on oleellisessa roolissa mahdollisten haittojen ehkäisyssä. Tukitoimet on aloitettava lapsen arjessa sekä kotona että varhaiskasvatuksessa ja oleellista on, että kaikki toimijat sitoutuvat tukitoimiin. Tukitoimia ovat esimerkiksi kuvien käyttö sekä tukiviittomat. Näitä on syytä opettaa sekä vanhemmille että muulle lähipiirille.

Haukilehto (2024) tuo esiin kehityksellisen kielihäiriön, joka tarkoittaa tilannetta, jossa älyllinen kehitys on normaalisti etenevää, mutta puheen ja kielen kehitys viivästyy tai on muulla tapaa poikkeavaa. Tämä jaetaan kahteen alakategoriaan, jotka ovat puheen tuottamiseen liittyvät kehitykselliset kielihäiriöt sekä puheen ymmärtämiseen liittyvät kehitykselliset kielihäiriöt. Puheen tuottamiseen painottuvassa kehityksellisestä kielihäiriöstä puhutaan silloin, kun lapsen puheen kehitys ei lähde tapahtumaan odotetulla tavalla. Ensisanat tulevat vasta yli kaksivuotiaana ja sanavaraston karttuminen on hidasta, lapsi käyttää yksittäisiä sanoja, mutta ei muodosta lauseita ja jo opitut sanat saattavat unohtua. Joillakin lapsilla puhe voi puuttua kokonaan, rajoittua ulkoa opittuihin fraaseihin tai olla epäselvää siten, että lauserakenteet ovat vaikeasti ymmärrettävissä. Puheen ymmärtämisen haasteet puolestaan voivat näkyä lapsen syrjään vetäytymisenä tai mahdollisesti vilkkautena ja impulsiivisuutena. Lapsi ei mahdollisesti ymmärrä kuulemaansa puhetta tai tulkitsee sitä ikäistään nuoremman tavoin. Hän saattaa myös vaikuttaa uhmakkaalta, mutta tässä on kyse kuitenkin ohjeiden ymmärtämisen vaikeudesta. Kun lapsi ei ymmärrä puhetta, saattaa se vaikuttaa myös leikkeihin vertaisten kanssa, kun lapsi ei ymmärrä leikkien sääntöjä ja juonta. Lapsen saattaa olla myös haastavaa omaksua erilaisia käsitteitä, esimerkiksi värien nimiä. Lievät ymmärtämisvaikeudet saattavat esiintyä vasta kouluiässä, jolloin lapsi saattaa oppia lukemaan, mutta ei ymmärrä lukemaansa tekstiä. Asikaisen ym. (2019) mukaan ymmärtämisvaikeutta saattaa olla haastavaa tunnistaa arjessa, sillä se saattaa näkyä joissain tapauksissa keskittymisen haasteena sekä vetäytymisenä.

5 TUKIVIITTOMAT

5.1 Tukiviittomat kommunikoinnin tukena

Ihmisille luontaisin tapa kommunikoida on puhe (Huuhtanen, 2011, s. 15). Puheella ilmaisu voi kuitenkin olla puutteellista tai puuttua kokonaan. Tällaisissa tilanteissa puhetta tukevan tai korvaavan kommunikoinnin avulla pyritään mahdollistamaan viestien välittyminen. Puhetta tukevasta ja korvaavasta kommunikoinnista käytetään myös käsitettä AAC (Augmentative and Alternative Communication) (Huuhtanen, 2011, s. 8). 2020- luvulla puhutaan kuitenkin myös esteettömästä viestinnästä, joka on käsitteenä AAC-keinoja uudempi (Merikoski & Pihlaja, 2022, s. 229). Tukiviittomat ovat yksi näistä puhetta tukevista ja korvaavista kommunikointimenetelmistä (Huuhtanen, 2011, s. 27). Ne ovat yksi eniten käytetyistä kommunikaatiomenetelmistä, mikä johtuu osaltaan varmasti niiden helppoudesta, sillä kädet ovat aina käytettävissä. Tukiviittomat ovat yksinkertaistettuja viittomia, jotka tulevat viittomakielestä. Viittomakieltä koskevat säännöt jäävät kuitenkin tukiviittomia käytettäessä pois. Tukiviittomat eivät ole puhetta korvaavia, sillä viittomia käytetään aina puheen rinnalla (Käsi puhe, 2017). Puhuttaessa tukiviittomia käytetään korostamaan avainsanoja eli viestin keskeisiä sanoja. Avainsanat viitotaan puhekielen mukaisessa lausejärjestyksessä. (Huuhtanen, 2011, s. 28).

Tukiviittomat eivät estä tai hidasta lapsen kielen kehitystä: päinvastoin ne tukevat lasta puheen ymmärtämisessä ja sanojen oppimisessa. (Käsi puhe, 2017). Launonen ym. (2022, s. 339) huomauttavatkin, että puhetta tukevat menetelmät, kuten tukiviittomat tai kuvat, avaavat puheen ohella vaihtoehdoisen, näköaistiin perustuvan väylän kielen oppimiseen ja käyttämiseen. Larssonin ym. (2025) mukaan kahdessa tutkimuskatsauksessa (Dunst, 2011 & Millar, 2006), joissa on käsitelty puhetta tukevan ja korvaavan kommunikaation vaikutuksia, tulokset osoittivat, että pienten lasten puheen tuottamiseen on ollut positiivinen vaikutus manuaalisilla viittomilla. Tukiviittomien käyttö samanaikaisesti puheen kanssa rytmittää aikuisen puhetta ja tukee näin viestin ymmärtämistä (Merikoski & Pihlaja, 2022, s. 234). Tukiviittomien käyttö puheen ohella saa lapsen myös kiinnittämään enemmän huomiota puhuttuun sanaan sekä auttaa laajentamaan sanavarastoa (Ylätupa, i.a.). Viittomat auttavat lasta ymmärtämään ja muistamaan paremmin, sillä niiden visuaalisuus tekee puhutusta asiasta konkreettisemmän ja tukee sanojen merkityksen hahmottamista (Launonen ym., 2022, s. 340–341). Tukiviittomat ovat lapselle keino ilmaista itseään, jos puhetta ei vielä tule tai sitä

tulee niukasti. Ketosen ym. (2014, s. 204–205) mukaan lapsen ymmärtäessä, että hän voi ilmaista itseään myös tukiviittomilla, puheen tuottaminen ja yritykset puhua voivat helpottua, sillä vaihtoehtoisen kommunikointitavan olemassaolo vähentää puhumisen paineita.

Tukiviittomia voidaan aloittaa käyttämään jo alle puolivuotiaan lapsen kanssa (Käsipuhe, 2017). On kuitenkin syytä muistaa, että viittomia käytetään yhtäaikaaisesti puheen kanssa, joten katsekontakti on tukiviittomia käytettäessä olennaista. Tukiviittomia voidaan ottaa käyttöön arjen eri tilanteisiin, kun lapsi alkaa viestiä esimerkiksi jokeltelun, äänteiden ja ilmeiden kautta, yleensä noin 8–9 kuukauden iässä. Ajan myötä lapsi alkaa viittoa takaisin seurattuaan aikuisen mallia ja ymmärrettyään käsien liikkeiden ja puhutun kielen välisen yhteyden.

5.2 Tukiviittomat varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa on määritelty viisi eri oppimisen aluetta (Opetushallitus (OPH), 2022, s. 44–45). Oppimisen alueet kuvaavat varhaiskasvatuksen toiminnan keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä, joista lapsilla on oikeus saada monipuolisesti kokemuksia. Yksi näistä oppimisen alueista on nimeltään kielten rikas maailma. Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lapsen kielellisten taitojen ja valmiuksien sekä kielellisen identiteetin kehittymistä. Varhaiskasvatuksen työntekijöiden tulee seurata lasten taitoja ja kehitystä puheen tuottamisessa sekä huolehtia että jokainen lapsi tulee ymmärretyksi. Tarvittaessa varhaiskasvattajat käyttävät kuvia, esineitä ja tukiviittomia apuna lapsen kanssa kommunikoinnissa. Merikosken ja Pihlajan (2022, s. 230) mukaan toimivan vuorovaikutuksen rakentaminen on varhaiskasvatuksessa työntekijöiden vastuulla. Lapsi ei opi ilman aikuisen mallia käyttämään tukiviittomia.

Merikosken ja Pihlajan (2022, s. 235) mukaan tukiviittomat ovat hyödyllisiä erilaisissa toiminta- ja ohjaustilanteissa. Esimerkiksi siirtymät tai paikallaan odottamista vaativat tilanteet ovat joillekin lapsista haastavia. Tilannetta rauhoittaa viestinnässä tukena olevat viittomat ja lisäksi visuaalisuus auttaa lasta ymmärtämään paremmin mistä asiassa on kyse.

Goppelt-Kunkelin ym. (2022) tutkimuksessa tutkittiin muun muassa millaisia vaikutuksia tukiviittomien käytöllä on lasten sosiaalisiin taitoihin ja osallisuuteen. Tutkittavassa ryhmässä oli sekä kuulevia että kuuroja lapsia. Tukiviittomien käyttö rohkaisi lapsia osallistumaan leikkeihin ja vuorovaikutukseen entistä rohkeammin. Viittomien avulla lapset myös pystyivät ilmaisemaan itseään ja ymmärsivät toisiaan paremmin. Ryhmän keskinäinen vuorovaikutus

parani ja väärinymmärrykset vähenivät. Tämä tukee Launosen ym. (2022, s. 339) esittämää näkemystä siitä, että mikäli lapsi jää vaille kokemuksia ymmärretyksi ja kuulluksi tulemisesta hän voi turvautua kompensoiviin toisinaan ei toivottuihin viestintätapoihin. Vuorovaikutustilanteet voivat aiheuttaa turhautumista tilanteissa, joissa lapsen kielelliset taidot eivät vastaa hänen viestinnällisiä tarpeitansa tai hän ei ymmärrä mitä häneltä odotetaan.

Merikosken ja Pihlajan (2022, s. 235) mukaan uuden asian opettelussa alku on usein vaikein. Tukiviittomat jäävätkin usein mieleen paremmin, kun niitä käytetään erilaisissa arjen toiminnoissa, kuten siirtymissä, ruokailussa, lauluissa ja loruissa. Kun viittomien kanssa on päästy alkuun, voi alkaa viittomaan lauseesta useamman kuin yhden sanan. Viittomien peräkkäisyys puhutussa lauseessa edistää lapsen kielellistä ajattelua, mutta tukiviittomia käytettäessä ei ole kuitenkaan tarkoituksenmukaista viittoa paria sanaa enempää yhdessä lauseessa.

Tukiviittomien ja muiden esteettömien viestintämenetelmien käytössä on syytä muistaa, että viestintätapoja ei omaksuta, jos ne ovat käytössä vain muutaman lapsen kanssa sen sijaan, että niitä käytettäisiin myös koko ryhmän kesken (Merikoski ja Pihlaja, 2022, s. 243–244). Myöskään muutamaan kertaan rajoittuvat ohjaustilanteet eivät ole riittäviä uuden tavan omaksumisessa. Kun lapset saavat varhaiskasvatuksessa mallin esteettömään viestintään varhaiskasvattajilta, tulee siitä myös lapsille luonnollinen osa viestintää. Ryhmässä on usein useampia lapsia, joilla on kielellisen kehityksen haasteita. Ajatuksena on myös, että kaikki lapset hyötyvät vuorovaikutukseen panostamisesta, vaikka haasteita ei esiintyisikään. Lapsen ymmärtäminen ja ilmaisu sekä lukemisen että kirjoittamisen taito kehittyvät erilaisia viestintätapoja käyttämällä (mts. 244).

Merikoski ja Pihlaja (2022, s. 244) tuovat esille, että koko lähiyhteisön sitoutuminen esteettömän viestintäkeinon käyttöön on tärkeää, kun kyseessä on lapsi, jolla on haasteita kielellisessä kehityksessä. Hyvä yhteistyö varhaiskasvattajien ja vanhempien välillä tukee lapsen kuntoutusta ja oppimista. Usein, kun lapsella esiintyy puheen tai kielenkehityksen haasteita pohditaan ratkaisuja ja tavoitteita yhdessä vanhempien, kasvattajien ja puheterapeutin kanssa (Launonen ym., 2022, s. 342). Puheterapeutilla on keskeinen rooli lapsen arjen viestinnän tukemisessa silloin, kun lapsella on todettu puheen tai kielen kehitykseen liittyviä haasteita. Asiantuntemuksellaan puheterapeutti auttaa tunnistamaan lapsen viestintätaitojen nykytilan sekä vahvuudet, jotka saattavat muuten jäädä huomaamatta. Näiden havaintojen pohjalta voidaan asettaa tarkoituksenmukaiset ja lapsen yksilöllisiin

tarpeisiin vastaavat tavoitteet. Puheterapeutti suunnittelee yhdessä lapsen lähiyhteisön kanssa tavoitteita ja toimintatapoja, jotka tukevat puheen ja kielen kehitystä arjen tilanteissa.

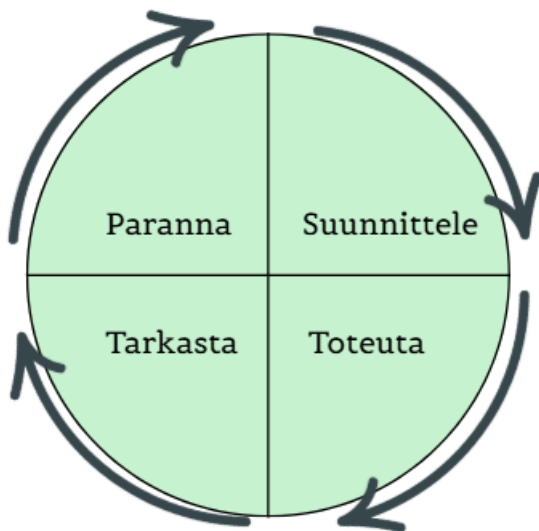
Puhetta tukevan viestinnän käyttö pyritään liittämään luontevasti lapsen päivittäisiin vuorovaikutustilanteisiin, jotta hän voi ilmaista itseään monipuolisesti omassa ympäristössään (Launonen ym., 2022, s. 343). Lapsen lähiyhteisöön kuuluvien henkilöiden asenteilla ja toimintatavoilla on suuri merkitys siihen, miten menetelmä otetaan käyttöön arjessa. Jotta vuorovaikutus olisi lapselle aidosti tasavertaista, on tärkeää, että hänen läheisensä saavat riittävästi ohjausta ja tukea puhetta tukevien viestintämenetelmien käyttöön sekä sitoutuvat käyttämään menetelmää arjen vuorovaikutustilanteissa. Robersin ym. (2019) mukaan huoltajien rooli tukiviittomien käytössä on merkittävä. Kun vanhemmat harjoittelevat tukiviittomia ja hyödyntävät niitä arjessa aktiivisesti, lasten kommunikaatio karttuu. Launosen ym. (2022, s. 337) mukaan toisinaan herää kysymys, että tarvitseeko lapsella tai hänen läheisillään olla tiettyjä valmiuksia ennen, kun voidaan alkaa käyttämään puhetta tukevia keinoja, kuten tukiviittomia. Samoin on pohdittu, että täytyykö lapsen ensin ymmärtää joitakin käsitteitä tai sanoja ennen vastaavien tukiviittomien tai graafisten merkkien omaksumista. Kokemukset kuitenkin osoittavat, että erityisiä pohjaitoja ei tarvita. Puhetta tukevien keinojen käyttö rakentuu luonnollisesti varhaisen vuorovaikutuksen varaan, kuten puheen kehityskin.

6 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

6.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Koska tavoitteenamme oli tuottaa sekä opas että opasvideo, on opinnäytetyömme toiminnallinen. Kostamon ym. (2022, s. 11) mukaan toiminnallinen opinnäytetyö on yhdenlainen kehittämisen tapa, jonka tarkoituksena on tuottaa ammatillinen tuotos hyödyttämään työntekijöitä heidän työssään. Tuotos voi myös mahdollisesti olla jonkinlainen tapahtuma tai jokin konkreettinen asia. Tässä opinnäytetyössä tuotoksena ovat tukiviittoma opas ja opasvideo Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatuksen työntekijöille.

Hyödynsimme opinnäytetyössämme Demingin laatuymyrää, joka tunnetaan myös nimellä PDCA-malli. Hokkasen ja Strömbergin (2006, s. 81–82) mukaan kirjainyhdistelmä tulee sanoista plan, do, check ja act (kuvio 3) eli suunnittele, toteuta, tarkasta ja kehitä. Demingin laatuymyrässä ajatus kohdistuu siihen, että kehittämistä voidaan jatkaa aina uudestaan ja se on jatkuvan oppimisen malli.

Kuvio 33. Demingin laatuymyrä (mukaillen Hokkanen ja Strömberg, 2006, s. 82).

Ensimmäisessä vaiheessa eli suunnitteluvaiheessa pohdimme mahdollisia aiheita, otimme yhteyttä yhteyshenkilöömme ja kysyimme hänen mielipidettään aiheesta. Aihe koettiin tarpeelliseksi ja sovimme yhteistyöstä. Seuraavaksi valmistelimme kaikki tarvittavat lupa-asiakirjat. Tämän jälkeen aloimme pohtia kyselyn runkoa ja kysymyksiä mihin haluamme kyselyllä saada vastauksen.

Toinen vaihe eli toteuttamisvaihe piti sisällään Webropol-kyselyn lähettämisen yhteyshenkilöllemme, jonka hän jakoi eteenpäin varhaiskasvatuksen henkilökunnalle. Kun olimme sulkeneet kyselyn aloitimme kyselyn tulosten analysoinnin, teimme johtopäätöksiä tulosten perusteella sekä keräsimme kyselyn tulosten perusteella oppaaseen tukiviittomia. Suunnittelimme minkä näköisen ulkoasun haluamme oppaalle sekä pohdimme minkälaiseen järjestykseen laitamme eri teemat. Loimme Canva-pohjan, johon toimme kerätyt tukiviittomakuvat ja teimme oppaan. Kun oppaaseen tulevat tukiviittomat olivat valmiit, suunnittelimme opasvideon kokonaisuutta ja otimme yhteyttä yhteistyötahoon kuullaksemme heidän mielipiteensä. Otimme yhteyttä myös erääseen päiväkotiin, johon halusimme mennä esittelemään opasta ja videota. Tämän jälkeen kuvasimme ja editoimme opasvideon.

Kolmannessa eli tarkasta vaiheessa tarkastelimme opinnäytetyötämme kokonaisuudessaan läpi ja mietimme, mitä tulisi vielä parantaa. Videoita kuvatessa kävimme videoleikkeitä läpi ja kuvasimme uudestaan sellaisia, jotka mielestämme kaipasivat parannusta. Kun olimme itse videoihin tyytyväisiä lähetimme kuvaamamme tukiviittoma-videot viittomakielen ammattilaiselle tarkistettavaksi. Kun videot olivat tarkastettu, menimme esittelemään videota ja opasta erääseen Seinäjoen alueen päiväkotiin. Videon ja oppaan esittelyn tarkoituksena oli saada palautetta videosta ja oppaasta.

Neljäs vaihe piti sisällään oppaaseen ja opasvideoon tehdyt muutokset ja parannukset, joita esittelyssä tuli ilmi. Opinnäytetyöseminaarissa saimme palautetta myös ohjaavalta opettajalta sekä opponooijilta. Olemme pyrkineet lisäämään opinnäytetyöhön kaikki tarvittavat muutokset ja parannusehdotukset, joilla mielestämme saimme työtä parannettua.

6.2 Opinnäytetyön menetelmät

Hyödynsimme opinnäytetyössämme monimenetelmällistä tutkimusmenetelmää. Vilkan ja Mankin (2024, s. 15) mukaan monimenetelmällisellä tutkimusmenetelmällä tarkoitetaan sekä määrällisten eli kvantitatiivisten että laadullisten eli kvalitatiivisten menetelmien hyödyntämistä saman tutkimuksen yhteydessä. Kyselymme sisälsi sekä avoimia että suljettuja kysymyksiä. Määrällisessä tutkimuksessa tuloksia tulkitaan enemmän numeraalisesti hyödyntäen erilaisia taulukoita (Vilkka, 2025, s. 143). Laadullisessa tutkimuksessa pääpaino on enemmän henkilöiden ajatusten, mielipiteiden ja kokemusten kautta (mts. 145).

Kyselyä tehdessämme totesimme, että meille on tärkeää ja tarpeellista saada työntekijöiden kokemuksia ja tarpeita tukiviittomien käytöstä kuuluviin. Kun tiedämme heidän ajatuksiansa pystymme paremmin luoda heidän tarpeisiinsa vastaavan kokonaisuuden. Tarvitsimme kuitenkin myös tilastotietoa siitä, minkälaisia tukiviittomia varhaiskasvattajat toivoisivat oppaassa ja videossa olevan sekä siitä, miten he kokevat tukiviittomien käytön arjessaan. Koimme, että saamme monipuolisempia vastauksia hyödyntäessämme molempia tutkimusmenetelmiä.

6.3 Kyselyn toteuttaminen

Opinnäytetyömme kysely toteutettiin anonymina verkkokyselynä Webropolissa. Hirsjärven ym. (2018, s. 195) mukaan kyselytutkimuksen etuna on sen antama mahdollisuus tuottaa laaja ja monipuolinen tutkimusaineisto. Kyselyn avulla voidaan tavoittaa suuri vastaajamäärä ja kerätä tietoa samanaikaisesti useista eri teemoista. Kyselyyn tutkimusmenetelmänä sisältyy kuitenkin myös heikkouksia. Vastausvaihtoehtojen toimivuutta vastaajien näkökulmasta ei voida aina varmuudella arvioida, eikä ole tietoa siitä, miten hyvin vastaajat hallitsevat tutkittavan aihealueen. Lisäksi vastaamatta jättäneiden osuus saattaa joskus muodostua huomattavan suureksi.

Mietimme tarkasti kysymyksiä mitä halusimme kyselyssä kysyä, jotta ne vastaisivat tutkimuskysymyksiimme ja olisivat tarpeeksi laajoja sekä tarjoaisivat riittävästi vastausvaihtoehtoja kyselyn vastaajille. Muokkasimme kysymyksiä vielä sopivampaan muotoon opinnäytetyöohjaajamme kanssa. Kyselymme sisälsi myös avoimia kysymyksiä ja sen myötä jokaisella vastaajalla oli mahdollisuus kertoa kokemuksiaan ja ajatuksiaan tukiviittomista ja niiden käytöstä omin sanoin.

Kyselylomakkeemme sisälsi yhteensä 16 kysymystä (liite 2). Kysymyksistä seitsemän oli suljettuja kysymyksiä, viisi avoimia kysymyksiä ja neljä osittain avointa kysymystä. Kyselyn kolmella ensimmäisellä kysymyksellä selvitimme vastaajien taustatietoja, joita olivat työnimike, työkokemus ja minkä ikäisten lasten kanssa työskentelee. Kysymykset 4–7 käsittelivät tukiviittomien käyttöä varhaiskasvatuksessa. Kysymyksillä 8–13 kerättiin vastauksia vastaajien koulutuksesta ja osaamistasosta liittyen tukiviittomien käyttöön. Lisäksi kartoitimme suurimpia haasteita, joita esiintyy tukiviittomien käytössä. Kolme viimeistä kysymystä oli avoimia ja niillä selvitettiin, mitkä asiat tukisivat vastaajia tukiviittomien käytössä/käyttöönnotossa ja mitä he

toivovat oppaalta ja opasvideoltamme. Viimeisessä kysymyksessä vastaajat saivat vapaasti kertoa omia ajatuksiaan tukiviittomien käyttöön liittyen.

Kysely ja saatekirje lähetettiin yhteyshenkilömme toimesta tiedoksi varhaiskasvattajille toukokuun 2025 alussa sisäisen verkon kautta. Kysely oli vastaajille auki neljän viikon ajan. Vastauksia saimme kerättyä 24, joka mielestämme on melko vähäinen siihen nähden, että kysely oli avoinna kaikille Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatuksen työntekijöille. J. Vieriltä (henkilökohtainen tiedonanto, 26.5.2025) saadun tiedon mukaan Seinäjoen varhaiskasvatuksessa varhaiskasvatuksen opettajia on 320, varhaiskasvatuksen lastenhoitajia 310, päiväkotihuoltajia 91 ja johtajia/apulaisjohtajia 31. Pyysimme kyselyn loppupuolella, että voisiko yhteyshenkilömme muistuttaa kyselystä vielä, koska vastauksia oli sen verran vähän. Yhteyshenkilömme oli juuri tämän viikon lomalla ja vastasi seuraavan viikon maanantaina, että voi muistuttaa tulevassa viikkokirjeessä vielä kyselyyn vastaamisesta. Kyselyn oli tarkoitus olla auki 5.5.–25.5.2025, mutta kysely oli lopulta auki 1.6.2025 saakka. Muistutusviestin jälkeen vastauksia tuli lisää neljä kappaletta.

6.4 Kyselyn tulosten analysointi

Kyselyn vastausten analysointiin hyödynsimme yhdistelmänä kuvailevaa analyysiä sekä sisällönanalyysiä, sillä kyselymme sisälsi sekä määrällisiä ja laadullisia kysymyksiä. Määrälliset kysymykset analysoimme kuvailevalla analyysillä. Tavoitteena kuvailevassa analyysissä on aineiston tiivistys ja vastausten jakautuminen ja yleisten suuntauksien esille tuominen (Hirsjärvi ym. 2018, s. 231). Kävimme analyysissä läpi esimerkiksi sitä, että kuinka usein varhaiskasvattajat käyttävät tukiviittomia ja millaisena he ovat kokeneet koulutuksen riittävyyden.

Laadulliset kysymykset analysoimme käyttämällä sisällönanalyysiä. Sisällönanalyysi on perusanalyysimenetelmä, jota voidaan käyttää kaikissa laadullisen tutkimuksen perinteissä (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 103). Tietoarkiston (i.a.) mukaan sisällönanalyysissä kohteeksi ei yleensä oteta aineiston kielellistä tai muuta ilmaisullista muotoa vaan tarkastellaan sitä, että mitä aiheita, asioita ja teemoja aineisto käsittelee. Tarkastelimme aineistoa sisällönanalyysin periaatteiden mukaisesti eli systemaattisesti ja objektiivisesti (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 117).

Tuomi ja Sarajärvi (2018, s. 104) esittävät Timo Laineen vuosia sitten esittämän laadullisen tutkimuksen analyysin rungon, johon kuuluu neljä vaihetta. Ensimmäisenä täytyy päättää, mikä

aineistossa kiinnostaa ja tehdä siitä vahva päätös. Seuraavaksi täytyy käydä läpi aineisto ja erotella sekä merkitä sieltä asiat, jotka sisältyvät siihen, mikä aineistossa kiinnostaa. Tässä vaiheessa kaikki muu jää pois tutkimuksesta ja merkityt asiat kerätään yhteen ja erilleen muusta aineistosta. Seuraavaksi täytyy luokitella, teemoitella tai tyyppitellä aineisto. Viimeisenä kirjoitetaan yhteenveto.

Käytimme tutkimuksemme laadullisten kysymysten kohdalla apuna Laineen analyysin runkoa. Keräsimme yhteen asiat, jotka kiinnostivat meitä ja tämän jälkeen teemoittelimme ja koodasimme vastaukset. Teemoja muodostetaan aineistolähtöisesti etsimällä yhdistäviä asioita (KvaliMOTV, i.a.). Oletuksena siis on, että aineistossa usein toistuvat aiheet ovat teemoja (Hakala, 2024, Laadulliseen analyysiin liittyviä termejä -luku). Keskeiset teemat eivät kuitenkaan löydy tutkimusaineistosta ilman tutkijan vaivannäköä ja aineiston useaa lukukertaa. Koodausta voidaan käyttää teemojen muodostamisen apuna ja esimerkiksi taulukoimalla tuloksia voidaan saada selkeä kuva siitä, mitkä asiat aineistossa ovat keskeisiä (KvaliMOTV, i.a.). Tutkija pystyy koodauksen avulla selventämään tutkimuksen aineistoa (Hakala, 2024, Laadulliseen analyysiin liittyviä termejä -luku).

Kyselymme vastauksista nousi esiin kuusi eri pääteemaa, jotka koodasimme eri väreillä: yhteistyö = keltainen, sitoutuminen = vihreä, koulutuksen tarve = punainen, helppokäyttöinen materiaali = sininen, lapsen näkökulma = vaaleanpunainen ja osaamisen puute = violetti. Käytimme koodausta apuna, että saamme selkeän tiedon siitä, kuinka usein tietyt teemat nousivat esiin. Alla kaksi esimerkkiä suorista lainauksista, jotka ovat koodattu eri teemoilla.

Yhteiset sopimukset ja jokaisen sitoutuminen käyttämään tukiviittomia. **Koulutus/ materiaalipaketti** perusviittomista jokaiselle työntekijälle.

Tukiviittomat ovat yksi hyvä tuki lapsen kielen, vuorovaikutuksen ja kommunikaation tukemiseen. Sillä on merkitystä myös lapsen tunteiden ja käyttäytymisen hallintaan ja oppimiseen. **Haaste on joskus se, että kasvattaja ei rohkaistu käyttämään tukiviittomia koska pelkää tekevänsä väärin. Tai kasvattaja ei ymmärrä tukiviittomien merkitystä lapsen näkökulmasta vuorovaikutuksen ja kielen sekä kommunikaation oppimiseen.**

Teemoittelun ja koodauksen jälkeen kirjoitimme yhteenvedon kyselymme tuloksista.

6.5 Eettisyys ja luotettavuus

Olemme sitoutuneet opinnäytetyötä tehdessämme noudattamaan tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK, 2023) antamia ohjeita hyvästä tieteellisestä käytännöstä. Olemme noudattaneet eettisiä periaatteita ja perehtyneet tutkimuksemme aiheeseen kunnolla. Olemme keskustelleet yhteistyökumppanin kanssa heidän toiveistaan ja tarpeistaan sekä toteuttaneet näitä parhaamme mukaan. Olemme keskustelleet rajauksesta sekä omista resursseistamme, ja tehneet aikataulun, jota olemme pyrkineet noudattamaan. Ennen opinnäytetyön aloittamista, olemme tehneet tutkimuslupahakemuksen, joka hyväksyttiin. Tämän lisäksi olemme myös tehneet opinnäytetyösopimuksen ja tietosuojaselosteen. Kyselyn saatekirjeessä toimme esiin kyselyyn vastaamisen olevan anonymisti ja vastauksia käsitellään luottamuksellisesti.

Olemme lukeneet ja tutustuneet Arenen (2020) eettisiin suosituksiin. Tutustuimme lainsäädäntöön ja noudatamme opinnäytetyötä tehdessä lakeja, muun muassa tekijänoikeuslakia. Oppaan ja opasvideon teossa olemme selvittäneet näitä koskevat ohjeistukset ja määräykset. Esimerkiksi oppaaseen tulevat tukiviittoma kuvat ja niiden käyttöön liittyvät tekijänoikeudelliset velvoitteet. Opas ja video tulevat Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatuksen käyttöön koulutusmateriaaliksi.

Huolehdimme, että lähdeviittaukset ja lähdeluettelo on tehty oikein ja jokainen lähteemme on aina mainittuna. Suorat lainaukset merkitsimme ohjeiden mukaisesti. Kunnioitamme muiden kirjoittamaa tekstiä hyödyntäessämme sitä opinnäytetyössämme. Tiedostamme opinnäytetyön olevan julkinen asiakirja ja huomiomme tämän prosessin aikana.

Teimme kyselyn Seinäjoen kaupungin varhaiskasvattajille ja toteutimme sen anonymisti eli emme keränneet henkilötietoja eikä meidän tietoomme tullut missä päiväkodissa vastaaja työskentelee. Kysely on toteutettu Webropolilla, jossa vastauksetkin säilytettiin. Hävitimme ne asiaankuuluvalla tavalla opinnäytetyön ollessa valmis. Kyselyyn vastaaminen oli vapaaehtoista ja jokaiseen kysymykseen ei tarvinnut vastata. Olemme käsitelleet saatua tietoa luottamuksellisesti ja huolehtineet anonymiteetin säilymisestä. Tulkitsimme vastauksia objektiivisesti ja esittelimme kaikki saadut näkökulmat. Olemme käyneet esittelemässä opasta ja opasvideota yhdessä Seinäjoen kaupungin päiväkodissa. Huolehdimme, että tilanne oli kaikkia kunnioittava ja luottamuksellinen. Kunnioitamme ja arvostamme heiltä saamamme arvokasta palautetta.

7 KYSELYN TULOKSET

7.1 Taustatiedot

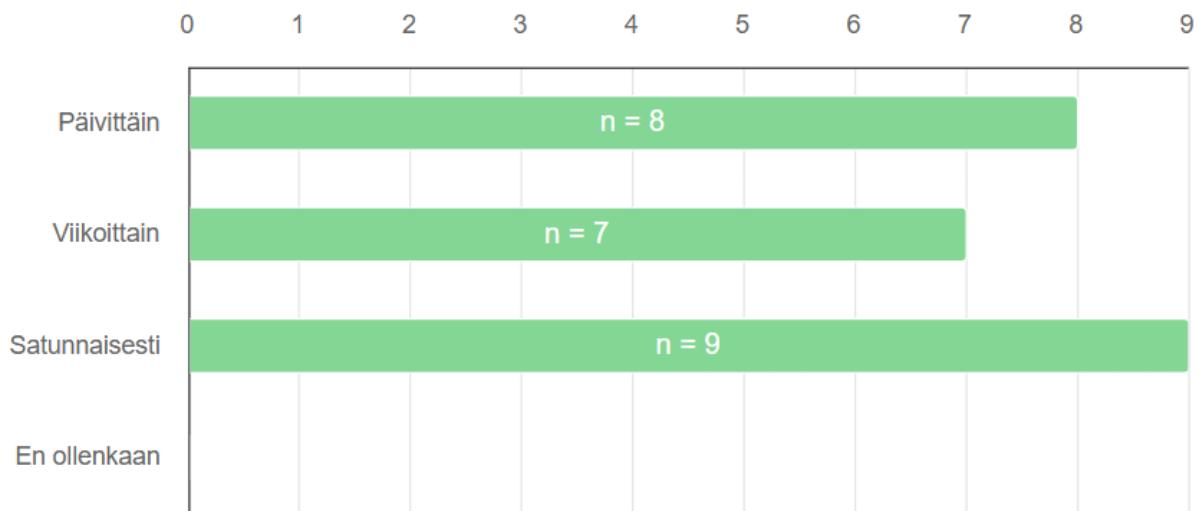
Kyselyn ensimmäisissä kysymyksissä selvitimme vastaajien taustatietoja, joita olivat työnimike, kauanko on työskennellyt alalla ja minkä ikäisten lasten kanssa työskentelee. Kyselyymme vastasi 24 varhaiskasvatuksen ammattilaista. Suurin osa vastaajista on varhaiskasvatuksen opettajia, joita on yhteensä 17. Vastaajista varhaiskasvatuksen lastenhoitajia on kuusi ja varhaiskasvatuksen erityisopettajia yksi. Kyselyyn ei vastannut yhtäkään varhaiskasvatuksen sosionomia. Vastaajista 14 varhaiskasvatuksen ammattilaista on työskennellyt alalla 4–9 vuotta. Yhdeksän vastaajaa on työskennellyt alalla kymmenen vuotta tai enemmän, ja yksi vastaajista on työskennellyt alalla 1–3 vuotta. Kysymys ”Minkä ikäisten lasten kanssa työskentelet?” oli avoin, koska päiväkodeissa ryhmät voivat jakautua monella eri tavalla, minkä huomasimme myös vastauksissa. Eniten vastaajia työskenteli 3–5-vuotiaiden kanssa.

7.2 Tukiviittomien käyttö varhaiskasvatuksessa

Kyselymme neljännessä kysymyksessä (kuvio 4) selvitimme kuinka usein varhaiskasvattajat käyttävät tukiviittomia. Yhdeksän vastaajista käyttää tukiviittomia satunnaisesti ja kahdeksan päivittäin. Seitsemän vastaajista käyttää tukiviittomia viikoittain. Kaikki vastaajat käyttävät tukiviittomia kuitenkin vähintään satunnaisesti, koska yksikään vastaaja ei vastannut vastausvaihtoehtoon ”en ollenkaan”.

Käytätkö työssäsi tukiviittomia?

Vastaajien määrä: 24

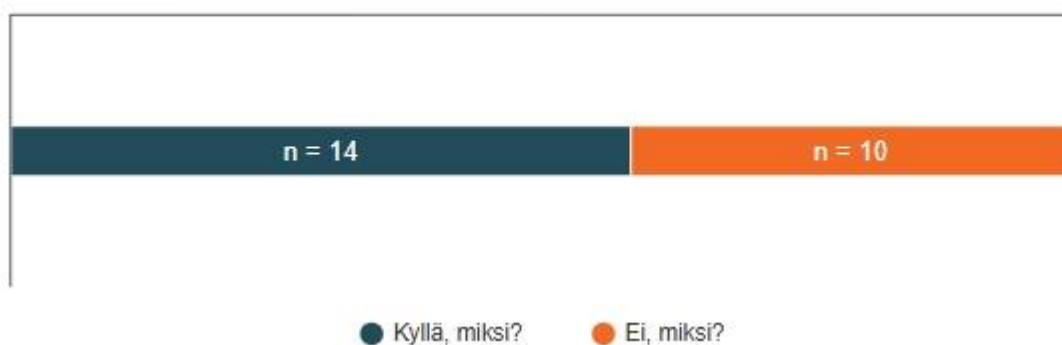

Kuvio 4 4. Tukiviittomien käytön määrä (n = 24).

Seuraavan kysymyksen (kuvio 5) avulla selvitimme kokevatko vastaajat, että tukiviittomien käyttö on helppoa ja luontevaa heidän työssään. Vastausvaihtoehdot olivat kyllä tai ei ja lisäksi pyysimme vastaukseen perusteluja. 14 vastaajaa kokee, että tukiviittomien käyttö on helppoa ja luontevaa. Kymmenen vastaajaa vastasi vastausvaihtoehdon ei. Helpoksi ja luontevaksi tukiviittomat koetaan, koska taustalla on säännöllinen käyttö ja hyvä osaaminen. Lisäksi käyttö koettiin helpoksi, koska kädet ovat aina saatavilla. Ei vastanneet perustelivat asiaa pääasiassa osaamisen puutteella, mutta vastauksista nousi esiin myös se, että koko tiimin tulisi sitoutua käyttämään tukiviittomia, että se tulisi tavaksi.

Koetko, että tukiviittomien käyttö on helppoa ja luontevaa työssäsi?

Vastaajien määrä: 24

Kuvio 55. Vastaajien kokemuksia tukiviittomien helppoudesta ja luontevuudesta (n = 24).

Tukiviittomia tulisi käyttää koko tiimin kanssa, jotta siitä tulisi tapa. Jokaisen työntekijän tulisi sitoutua käyttämään viittomia.

Tukiviittomien käyttö ei tule vielä rutiininomaisesti itseltä ja tietämys tukiviittomista on hataraa.

Helpottavat lapsia, joilla puheen kehitys vielä vaiheessa. Auttaa myös kiinnittämään lasten huomiota esim. yhteisillä hetkillä, kun pelkän puheen sijaan käytetään väliin myös viittomia.

Kädet ovat aina valmiina käyttöön, toisin kuin esim. kuvat.

Kuudennessa kysymyksessä selvitimme, onko ryhmässä lapsia, joille tukiviittomat ovat kommunikaatioväline. 13 vastasi vastausvaihtoehdon kyllä ja 11 vastausvaihtoehdon ei.

Seuraavassa kysymyksessä kartoitimme missä tilanteissa tukiviittomia eniten käytetään. Vastausten perusteella eniten tukiviittomia käytetään perushoitotilanteissa, kuten pukemistilanteissa, ruokailussa ja ryhmätilanteissa. Myös siirtymätilanteissa tukiviittomia käyttää moni vastaaja. 17 vastaajaa vastasi vaihtoehdon: yksilöllisesti lapsen tarpeiden mukaan.

Osaamistaso tukiviittomiin liittyen vaihteli hyvän, kohtalaisen ja heikon välillä. Eniten vastauksia (n = 11) sai ”kohtalainen, tunnen perusviittomia”. Vain kuusi vastaajista valitsi vastausvaihtoehdon ”hyvä, osaan käyttää monipuolisesti”. Seuraavassa kysymyksessä kartoitimmekin suurimpia haasteita tukiviittomien käytössä. Suurin haasteista oli osaamisen puute, jonka vastasi kolmesta henkilöstä. Viimeisessä vastausvaihtoehdossa sai itse kirjoittaa syyn ja niissä nousi haasteeksi tukiviittomien käyttö rutiinina. Jos tukiviittomia ei jatkuvasti kerta ja käytä ne unohtuvat mielestä nopeasti.

7.3 Tukiviittomien osaamistaso ja koulutuskokemukset

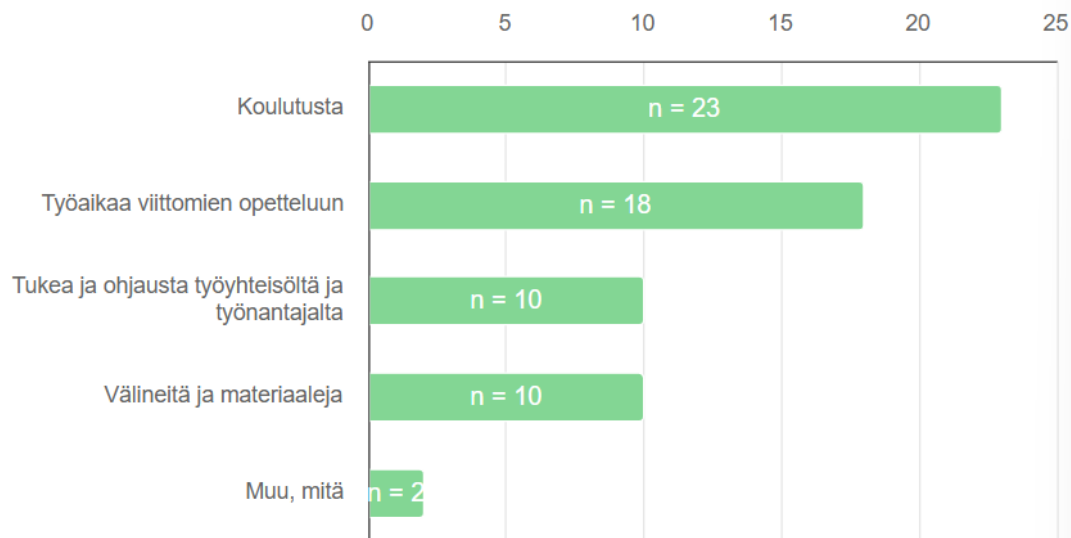
Kahdeksannessa kysymyksessä (kuvio 6) selvitimme, että mitä varhaiskasvattajien mielestä tarvittaisiin, että tukiviittomien käyttö olisi helpompaa toteuttaa varhaiskasvatuksessa. Annoimme vastaukseen neljä valmista vastausvaihtoehtoa ja yhden avoimen vastausvaihtoehdon. Valmiit vastausvaihtoehdot olivat: koulutusta, työaikaa viittomien opetteluun, tukea ja ohjausta työyhteisöltä ja työnantajalta sekä välineitä ja materiaaleja.

Kysymyksessä sai vastata useita vaihtoehtoja ja kyselyyn vastaajista lähes kaikki (n = 23) vastasi koulutus -vaihtoehdon. Työaika viittomien opetteluun kaipaa kahdeksantoista vastaajaa ja kymmenen vastaajaa kaipaa tukea ja ohjausta työyhteisöltä ja työnantajalta sekä välineitä ja materiaaleja.

Joku arkeen näyttämään esimerkkiä tukiviittomien käytöstä. Nimenomaan päiväkodin arkeen sopeutuvia tukiviittomia eri ikäryhmät huomioiden. Pelkkä itseopiskelu/harjoittelu ja paperista/netistä lukeminen ei itseä motivoi eikä tieto mene selkärankaan asti.

Mitä mielestäsi tarvittaisiin, että tukiviittomien käyttö olisi helpompaa toteuttaa varhaiskasvatuksessa?

Vastaajien määrä: 24, valittujen vastausten lukumäärä: 63

Kuvio 66. Tukiviittomien käyttöä helpottavat tekijät (n = 24).

Seuraavassa kysymyksessä selvitimme, millaista koulutusta vastaajat ovat saaneet tukiviittomien käyttöön. Puolet vastaajista kertoo saaneensa koulutusta tukiviittomiin työpaikan kautta. Puolet vastauksista jakaantuu melko tasan kolmen muun vastausvaihtoehdon mukaan: ”kyllä, osana suorittamiani opintoja”, ”kyllä, osallistamalla koulutukseen tai kurssille omasta kiinnostuksesta” sekä ”en ole saanut koulutusta”. Suurin osa vastaajista (n = 21) pitää koulutusta ja osaamisen ylläpitämistä erittäin tärkeänä tukiviittomiin liittyen. Loput vastaajista (n = 3) pitää sitä melko tärkeänä.

Kymmenes kysymys oli avoin kysymys, jossa halusimme selvittää, onko vastaajan sama koulutus ollut riittävää ja mikä koulutuksesta teki hyvän. Kysymykseen vastasi 16 varhaiskasvattajaa. Vastaajat olivat pääosin tyytyväisiä saamaansa koulutukseen ja kokivat

sen riittävänä, mutta vastauksista nousi esiin useasti se, että tukiviittomat on helppo unohtaa, jos niitä ei käytä aktiivisesti.

Koulutus oli hyvä ja kattava. Ainut vika asiassa on, että tukiviittomat on tosi helppo unohtaa, jos niitä ei käytä koko ajan.

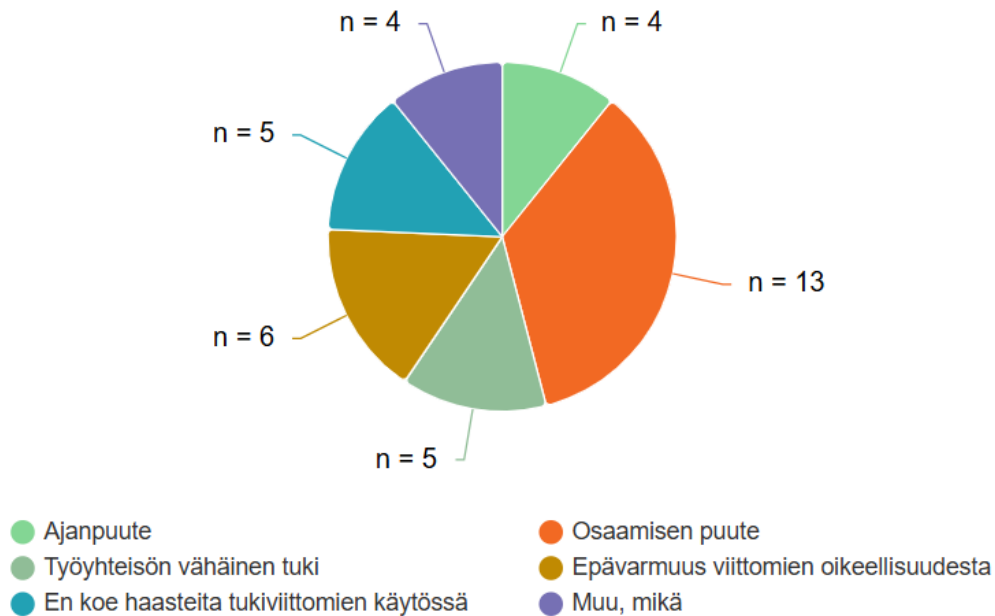
Koin riittäväksi, kun käytiin läpi kaikki tarvittavat viittomat päiväkotiarkeen. Viittomakurssi järjestettiin työajaksi, jolloin sinne oli enemmistöllä mahdollisuus osallistua. Viittomia käytiin läpi aihealueittain kasvattajien toiveesta, mitä viittomia eniten tarvittaisiin arjessa.

Koulutus oli hyvä. Kertaamiseen ja taitojen ylläpitämiseen tarvitsisi aikaa/ tukea.

Kahdestoista kysymys liittyi varhaiskasvattajien osaamistasoon tukiviittomiin liittyen. Vastaukset vaihtelivat hyvän, kohtalaisen ja heikon välillä. Eniten vastauksia (n = 11) sai ”kohtalainen, tunnen perusviittomia”. Vain kuusi vastaajista valitsi vastausvaihtoehdon ”hyvä, osaan käyttää monipuolisesti”. Seuraavassa kysymyksessä (kuvio 7) kartoitimmekin suurimpia haasteita tukiviittomien käytössä. Annoimme valmiiksi vastausvaihtoehdoiksi: ajanpuute, osaamisen puute, työyhteisön vähäinen tuki, epävarmuus viittomien oikeellisuudesta sekä en koe haasteita tukiviittomien käytössä. Viimeisenä vastausvaihtoehtona oli avoin ”Muu, mikä?” kysymys. Vastaajat saivat valita useamman vaihtoehdon. Suurimmaksi haasteeksi valmiista vastausvaihtoehdoista nousi osaamisen puute, jonka valitsi 13 vastaajaa. Avoimessa vastausvaihtoehdossa haasteeksi nousi tukiviittomien käyttö rutiinina.

Mitkä ovat suurimmat haasteet tukiviittomien käytössä työssäsi?

Vastaajien määrä: 24, valittujen vastausten lukumäärä: 37

Kuvio 77. Tukiviittomien käyttöä haastavat tekijät (n = 24).

7.4 Tukiviittomien käyttöä tukevat tekijät

Kysymyksessä 14 kartoitimme vastaajien ajatuksia siitä, mikä heitä henkilökohtaisesti tukisi tukiviittomien käytössä ja käyttöönotossa. Kysymys oli avoin ja vastauksia saimme 18. Vastauksista nousee yhtenä isona teemana tukiviittomien käytön rutiini ja niiden jatkuva aktiivinen käyttö sekä koko tiimin sitoutuminen niiden hyödyntämiseen arjessa. Toinen useasti mainittu tekijä on koulutus. Vastauksista nousi esiin tarve koulutukselle ja toivottua oli koko työryhmän kouluttaminen samanaikaisesti sekä osaamisen kertaaminen säännöllisesti.

Se, että vaikka yhdessä työyhteisönä kerrattaisiin ja käytettäisiin niitä jatkuvasti. Ja kaikki käyttäisivät niitä. Ei vain yksittäinen työntekijä.

7.5 Toiveet oppaalle ja opasvideolle

Kyselyn 15. kysymys oli myös avoin ja tällä kysymyksellä keräsimme vastaajien toiveita oppaaseen ja -videoon. Vastaajia oli 18 ja vastauksissa korostui toiveet sekä oppaan että opasvideon selkeydestä. Tukiviittomista toivottiin, että ne olisivat varhaiskasvatukseen arkeen sopivia ja arjessa toistuvia. Lisäksi videolta toivottiin, että oikea ihminen näyttää viittomat, videossa on rauhallinen tahti ja sama viittoma voitaisiin näyttää kahdesta eri suunnasta.

Selkeyttä, ja sitä että sama sana on peräkkäin vaikka kaksi kertaa. Videossa oikean ihmisen tulee näyttää viittomat havainnollisesti vaikka kahdesta eri suunnasta. Lisäksi harjoiteltaisiin lauseiden tai isompien asiakokonaisuuksien viittomista. Jolloin tulisi paremmin esille se mitä sanoja tai asioita kannattaa viittoa ja mitä jättää pois.

7.6 Ajatuksia ja kommentoitavaa tukiviittomien käytöstä varhaiskasvatuksessa

Kyselyn viimeinen kysymys oli avoin ja kysymykseen sai vapaasti kommentoida ajatuksiaan aiheeseen liittyen. Kysymykseen tuli 15 vastausta. Vastauksista nousee esiin ammattilaisten halu oppia tukiviittomia ja toive siitä, että tukiviittomista puhuttaisiin enemmän. Vastaajat kokivat niiden olevan hyödyllinen kommunikaatioväline ja tuki lasten kielen, vuorovaikutuksen ja kommunikaation tukemiseen. Tässäkin kysymyksessä vastauksissa korostettiin tukiviittomien merkitystä ja hyötyjä ja sitä, kuinka viittomien pitäisi olla aktiivisemmin käytössä.

Tärkeä kommunikaation väline, joka saisi olla laajemmin ja paremmin käytössä kaikkialla. Vanhempienkin osallistaminen viittomien käyttöön tärkeää.

Lasten kielelliset haasteet ovat lisääntyneet todella paljon ja koen, että tukiviittomia olisi tärkeää käyttää jokaisessa ryhmässä.

8 OPPAAN JA OPASVIDEON KOKOAMINEN SEKÄ TOTEUTUS

8.1 Opas

Vilkan ja Airaksisen (2003, s. 129) mukaan hyvässä oppaassa on otettu huomioon, mihin tarkoitukseen ja minkälaiselle kohderyhmälle opasta ollaan tekemässä. Myös Fanton ym. (2023) toteavat, että keskeistä oppaan luomisessa on kohderyhmän tunteminen ja huomioiminen. Hyvän oppaan tulee vastata käyttäjiensä tarpeisiin. Oppaamme on suunnattu varhaiskasvatuksen henkilöstölle ja oppaaseen valitut tukiviittomat pohjautuvat varhaiskasvattajilta verkkokyselyn kautta saatuihin vastauksiin. Kerromme oppaassa lyhyesti tukiviittomista ja niiden hyödyistä teoriaamme pohjautuen sekä ohjeita oppaan ja tukiviittomien käyttöön. Idea oppaamme nimestä ”Viitotaan yhyres” syntyi osittain Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelman nimestä Meirän Vasu (Seinäjoen kaupunki, 2017) ja halusta osoittaa arvostusta sitä kohtaan. Lisäksi nimi heijastaa myös omia eteläpohjalaisia juuriamme.

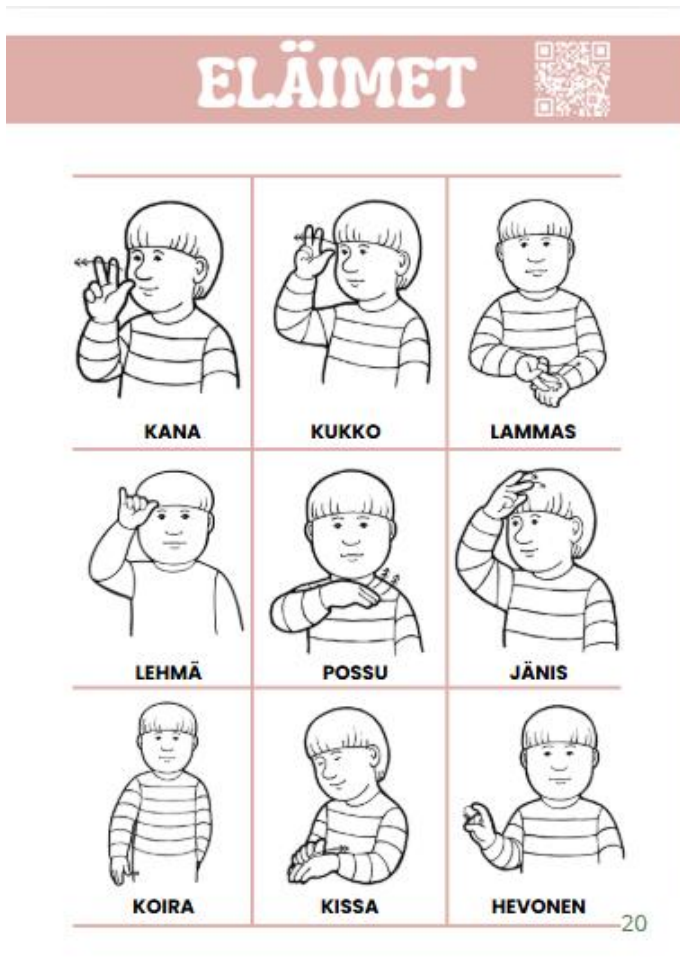
Fanton ym. (2023) mainitsevat, että hyvässä oppaassa on huomioitu käyttötarkoituksen mukaan oppaan pituus ja rakenne, jotta se olisi käytettävissä. Pyrimme luomaan oppaan vastaamaan käyttäjien todellisia tarpeita ja pohdimme huolellisesti oppaan rakennetta, sekä ulkoasua mahdollisimman selkeän ja toimivan lopputuloksen mahdollistamiseksi. Fanton ym. (2023) tutkimuksessa kerrotaan oppaan ulkoasulla ja visuaalisilla elementeillä olevan laaja vaikutus siihen, kuinka kohderyhmä opasta käyttää. Hyvässä oppaassa visuaalinen ilme tukee hahmottamista. Halusimme luoda oppaan, joka edistää tukiviittomien käyttöä arjessa ja kyselyn tuloksista nousikin esiin, että arjessa on haastavaa etsiä tukiviittomia käyttöön. Oppaamme rakentuu tukiviittomatauluista, jotka on tarkoitus tulostaa varhaiskasvatuksen tiloihin näkyville. Tukiviittomat on koottu aihealueittain siten, että yhdellä sivulla on aina yksi teema, kuten pukeutuminen ja siihen liittyvät enintään yhdeksän tukiviittomakuvaa, näin kuvat pysyvät tarpeeksi suurina ja selkeinä. Joidenkin aihealueiden osalta sivuja on useampia. Oppaan kuvat ovat Papunetistä. Opas on toteutettu A4-koossa ja näin ollen se soveltuu hyvin käytettäväksi sekä opasmuodossa että tauluina. Päätimme tehdä tukiviittomakuvat taulumuotoon, että materiaali olisi jatkuvasti saatavilla arjen tilanteissa eikä jäisi käyttämättömänä hyllyyn. Oppaan tauluista voidaan jokaisessa ryhmässä tulostaa ne taulut, jotka omassa ryhmässä koetaan tarpeellisiksi. Tauluja voidaan myös lisätä varhaiskasvatuksen tiloihin vähitellen ja aloittaa aluksi muutamalla taululla mikäli tukiviittomia

ei ole aiemmin ryhmässä käytetty. Oppaan aihealueita ovat muun muassa ruokailu, leikki, pukeminen, vessa, siirtymät, lepoaika, toiminta sekä ulkoilu (kuvio 8). Esimerkkikuva viittomataulusta eläimet (kuvio 9).

SISÄLTÖ

Hyvä varhaiskasvattaja.....	3
Tukiviittomat.....	4
Nuolitusten selitykset.....	5
Qr-koodi ja linkki opasvideoihin.....	6
Ruokailu.....	7
Leikki.....	11
Pukeminen.....	13
Vessa.....	15
Siirtymät.....	16
Lepoaika.....	17
Toiminta.....	18
Ulkailu.....	19
Eläimet.....	20
Värit.....	22
Tunteet.....	24
Kysymyssanat.....	25
Kehoitukset.....	26
Aika.....	27
Sää.....	28
Viikonpäivät.....	29
Jänis istui maassa.....	30
Esimerkki lauseita.....	31
Lähteet.....	32

Kuvio 88. Oppaan sisältö.

Kuvio 99. Esimerkkikuva viittomataulusta.

Oppaan ulkoasusta halusimme tehdä yksinkertaisen, mutta kiinnostavan myös lapsille. Taustaväriin kohdalla mietimme pitkään haluammeko siitä värillisen vai valkoisen, mutta päädyimme kuitenkin valkoiseen pohjaan pitäen mielessä tulostuksessa menevän värin määrää sekä mahdollisimman neutraalin lopputuloksen saavuttamista. Aihealueet värikoodasimme, jotta ne ovat helposti löydettävissä sisällysluettelosta ja lisäksi kokonaisuus on selkeämpi, kun jokaisella aihealueella on oma väri. Ruudukoiden käyttöä pohjassa mietimme ja mielestämme ne selkeyttävät kokonaisuutta, joten päädyimme pitämään ruudukot. Pohdimme myös kuvatuen lisäämistä oppaaseen, mutta päädyimme pitämään oppaassa pelkät tukiviittomakuvat, sillä opas säilyy näin yksinkertaisempänä. Osaltaan päädyimme tähän myös siksi, että tekemämme taulut ovat suunnattu varhaiskasvatuksen henkilöstölle ja heidän tuekseen tukiviittomien käyttöön. Vaikka kuvatuki olisi varmasti lisännyt lasten mielenkiintoa tauluja kohtaan, oppivat lapset tukiviittomat kasvattajien mallista taulujen sijaan. Ajattelemme myös, että taulut herättävät varmasti ilman kuvatukeakin lasten mielenkiinnon.

Rannan (2022) mukaan lasten ja kasvattajien välinen vuorovaikutus on tärkeä osa pedagogiikkaa ja siinä korostuu kasvattajien vuorovaikutusosaaminen. Ranta (2022) nostaa esiin myös kasvattajien asiantuntijuuden sekä ammatillisen kehittymisen näkökulman osana pedagogiikkaa. Oppaamme pedagoginen perusta pohjautuu teoriapohjaamme, kuten kielenkehitykseen sekä osallisuuteen ja toimijuuteen. Opas tarjoaa pedagogisen välineen rikastaa lasten keskinäistä sekä aikuisen ja lapsen välistä kommunikaatiota. Opas tekee viittomat tutuksi myös heille, joille ne ovat vielä tuntemattomampia. Inklusiivisuus on merkittävä osa varhaiskasvatusta ja se edellyttää osallisuutta tukevien toimintatapojen jatkuvaa kehittämistä (Opetushallitus (OPH), 2022, s. 32). Oppaan hyödyntäminen tukiviittomien käyttöön tukee lasten osallisuutta ja tasavertaisuutta toimia osana ryhmää sekä luo yhteisöllisyyden ilmapiiriä, sillä taulut ovat kaikkien nähtävillä.

8.2 Opasvideo

Hyvän opasvideon rakenne on selkeä, tiivis ja lyhytkestoinen ja sen sisältö ja rakenne tulee suunnitella etukäteen (Opetushallitus (OPH), i.a.-c). Aloitimme opasvideon kokoamisen sen jälkeen, kun olimme saaneet oppaan valmiiksi, että saamme kokonaiskuvan siitä, mitä tukiviittomia opasvideossa tulisi olla. Käytimme opasta tukemassa sitä, että viittomme sanat oikeassa järjestyksessä ja videot ovat saatavilla samassa järjestyksessä kuin oppaassa aiheet ovat. Yksi peruspilareista opetusvideota suunniteltaessa on se, että opetusvideon tulee olla ytimekäs ja mieluummin liian lyhyt kuin pitkä (Kuokkanen, 2019). Kuokkasen mukaan video kannattaa pilkkoa lyhyempiin videonpätkiin, jos aihealue on laaja. Tästä kysyimme mielipidettä myös yhteyshenkilöltämme videota kootessa, että onko hänen mielestään parempi yksi pidempi video vai useampi lyhyt video aihealue kerrallaan. Yhteyshenkilömme oli sitä mieltä, että useampi video on parempi ratkaisu, joten päädyimme siihen.

Opasvideon avulla kasvattajat näkevät viittoman oikein tehtynä, koska kuvista katsoessa voi olla vaikeaa saada selvää, kuinka tietty sana viitotaan. Mietimme tarkkaan, missä video olisi hyvä kuvata, että saamme siitä mahdollisimman ammattimaisen ja selkeän. Saimme tietää, että koululla on studiotila, jossa videoita voisi kuvata, mutta sen käyttäminen osoittautui haasteelliseksi meistä riippumattomista syistä. Kuvasimme videot kotona, mutta panostimme silti siihen, että videon tausta on neutraali ja kuvasimme uudelleen videoita, joissa taustalla kuului merkittävästi esimerkiksi liikenteen ääniä. Keskustelimme viittomakielen ammattilaisen

kanssa videoistamme ja sovimme, että hän tarkistaa videoista onko viittomat oikein viitottu, jotta vältetään väärin ohjeistamiselta. Päädyimme julkaisemaan videot YouTubeen, jossa saimme tehtyä videoista soittolistan, jolloin videoita on helpompi selata ja katsoa peräkkäin. Valitsimme YouTubeen myös siitä syystä, että siellä voi hidastaa ja nopeuttaa videoita oman tarpeen mukaan. Julkaisimme videot piilotettuina niin, että niihin pääsee jaetun linkin kautta, koska emme halunneet julkaista videoita julkiseksi. Oppaassa on Qr-koodi videoihin (kuvio 10). Qr-koodista pääsee soittolistaan, johon on koottu kaikki opasvideot ja oppaassa jokaisen opastaulun kohdalla on oma Qr-koodi sen aiheen opasvideoon.

Kuvio 1010. Qr-koodi opasvideoihin.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää tekijöitä, jotka estävät tukiviittomien käyttöä varhaiskasvatuksessa sekä tuoda esiin tukiviittomien hyötyjä. Opinnäytetyön tuotoksena syntyi Viitotaan yhyres -opas ja opasvideo Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatuksen henkilöstölle. Oppaan tavoitteena ja tarkoituksena on madaltaa kynnystä ottaa tukiviittomat osaksi päivittäistä arkea ja tarjota varhaiskasvatuksen työntekijöille käytännön työkaluja tukiviittomien käyttöön.

Tutkimustulokset perustuvat varhaiskasvattajille toteutettuun verkkokyselyyn, jonka tarkoituksena oli kartoittaa heidän osaamistaan ja kokemuksiaan tukiviittomien käytöstä varhaiskasvatuksen arjessa. Saimme vastauksia kyselyymme yhteensä vain 24, joten tuloksia ei voi yleistää, mutta ne antavat suuntaa Seinäjoen varhaiskasvatuksen tukiviittomien käytön tämänhetkisestä tilasta. Tässä luvussa tulkitsemme tutkimuksemme tuloksia teoriakirjallisuuteen peilaten.

9.1 Tukiviittomien käytön hyödyt

Tutkimustuloksistamme nousi esiin, että varhaiskasvattajat kokevat tukiviittomat hyödyllisiksi ja merkittäväksi osaksi työtään. Tukiviittomat nähdään tärkeänä välineenä lasten kommunikaation ja osallisuuden tukemisessa kielellisten haasteiden lisääntyessä. Tutkimuksissa varhaiskasvatuksen opettajat ovat kertoneet, että useilla lapsilla on heikosti kehittynyt puhe ja kieli, jonka takia monenlaisille viestinnän tukikeinoille on suuri tarve (Brodin & Benblad, 2019).

Tutkimuksessamme varhaiskasvattajat kertoivat huomanneensa, että tukiviittomista on hyötyä erityisesti pienten lasten sekä erityistä tukea saavien lasten kanssa kommunikointiin. Käsipuheen (2017) mukaan tukiviittomat eivät estä tai hidasta kielenkehitystä, vaan ne tukevat lapsen kommunikaatiokykyjä. Ylätuvan (i.a.) mukaan tukiviittomien käytön puheen ohella auttavan lasta keskittymään puhuttuun asiaan ja lisäävän ymmärrystä. Ketonen ym. (2014, s. 204–205) toteavat, että lapsen huomattessa voivansa kommunikoida hyödyntäen tukiviittomia voivat puheen tuottamisen yritykset helpottua, koska vaihtoehtoinen tapa vie lapselta puhumisen painetta pois. Tutkimustulosten ja teorian pohjalta on selvää, että tukiviittomat tukevat lasten kommunikaatiotaitoja ja auttavat lasta ymmärtämään viestin paremmin.

Goppelt-Kunkel ym. (2022) ovat tutkineet tukiviittomien käytön vaikutusta lasten sosiaalsiin taitoihin ja osallisuuteen. Tutkimuksessa havaittiin, että tukiviittomien käytöllä oli positiivisia vaikutuksia lasten rohkeuteen osallistua leikkeihin sekä kommunikaatioon vertaisten kanssa. Lasten keskinäinen kommunikaatio parani, kun he ymmärsivät toisiaan paremmin ja näin ollen myös ryhmän keskinäinen vuorovaikutus tuli paremmaksi ja väärinymmärryksiä tapahtui vähemmän. Jälkeenpäin ajateltuna olisimme voineet tuoda tämän teorian pohjalta kyselyssä esiin lasten osallisuutta ja toimijuutta sen kannalta, että mitä hyötyä tukiviittomista on lasten osallisuuteen ja toimijuuteen varhaiskasvatuksessa, koska tämä näkökulma jäi tutkimuksestamme kokonaan pois. Tutkimuksessamme selvisi kuitenkin, että monen vastaajan ryhmässä on lapsia, joille tukiviittomat toimivat kommunikaatiokeinona ja kasvattajat käyttävät tukiviittomia erilaisissa leikki- ja vuorovaikutustilanteissa. Koetaan myös, että tukiviittomilla on erityinen hyöty pienten lasten kanssa käytävässä kommunikaatiossa, sillä ne tukevat ymmärtämistä ja niiden avulla pystytään painottamaan ja selkeyttämään annettuja ohjeita. Tukiviittomien käytön voikin aloittaa jo alle puolivuotiaan lapsen kanssa pitäen mielessä kuitenkin myös puheen merkityksen tukiviittomien rinnalla (Käsipuhe, 2017). Lapsi alkaa viittoa aikuiselle takaisin, kun ymmärtää puheen ja käsien liikkeen välisen yhteyden.

Tutkimuksestamme selvisi, että varhaiskasvattajat pitivät tukiviittomien etuina myös sitä, että tukiviittomien käyttöön ei tarvita erillisiä välineitä tai materiaaleja, sillä kädet ovat aina mukana. Tukiviittomien kerrotaankin osittain tämän vuoksi olevan yksi käytetyimmistä kommunikaatiomenetelmistä (Huuhtanen, 2011, s. 27).

Tuloksista ja teoriasta voimme päätellä, että tukiviittomat tukevat lasten kommunikaatiotaitoja, kielellistä kehitystä ja osallisuutta. Koko ryhmän varhaiskasvatus rikastuu merkittävästi, kun tukiviittomia hyödynnetään arjessa.

9.2 Mitkä tekijät estävät tukiviittomien käyttöä varhaiskasvatuksen arjessa ja millä keinoilla tukiviittomien käyttöä voisi lisätä?

Toisella tutkimuskysymyksellä pyrimme selvittämään millaisia tukiviittomien käyttöä estäviä tekijöitä varhaiskasvatuksessa esiintyy ja millä keinoilla tukiviittomien käyttöä voitaisiin lisätä. Tutkimuksestamme nousi esiin, että tukiviittomien käyttöä hankaloittaa eniten osaamisen puute. Tutkimuksen mukaan kaikki eivät ole saaneet koulutusta tukiviittomien käyttöön ja

monella koulutustakin saaneella viittomat pääsevät unohtumaan, koska käyttö ei ole rutiininomaista. Saatua koulutusta pidettiin pääosin hyvänä ja koulutusta ja osaamisen ylläpitämistä merkittävänä, mutta koulutusta kaivattaisiin kohdennettuna varhaiskasvatukseen ja säännöllisemmin. Yhteiset kehittämispäivät aiheen parissa innostaisivat tukiviittomien käyttöön ja palauttaisivat tukiviittomia muistiin. Merikoski ja Pihlaja (2022, s. 243–244) puhuvatkin säännöllisyyden puolesta ja muistuttavat ettei uusia viestintätapoja omaksuta, jos tukiviittomia käytetään muutamissa yksittäisissä hetkissä tai ainoastaan kasvattajan ja yhden lapsen kesken.

Tutkimuksemme perusteella tukiviittomien käyttöä estää myös epävarmuus viittomisesta ja työyhteisöltä saatavan tuen puute. Epävarmuus voi johtua esimerkiksi siitä, ettei muista täysin, miten tukiviittoma viitotaan tai ei tiedä missä tilanteissa tukiviittomia käyttäisi. Epävarmuus vähentää kasvattajien rohkeutta hyödyntää tukiviittomia vuorovaikutustilanteissa ja rajoittaa sitä, että niistä muodostuisi säännöllinen tapa. Opasvideomme tukee kasvattajia siinä, että he saavat varmuuden viittomien oikeellisuudesta ja oppaaseemme sisällytimme esimerkkilauseita, joista kasvattajat saavat konkreettisen esimerkin lauseista, joita voi aluksi alkaa käyttämään.

Työyhteisöltä saatavan tuen puute korostaa näitä haasteita, sillä ilman työyhteisön ja tiimin tukea ja kannustusta tukiviittomien käyttö jää yksittäisen työntekijän vastuulle. Myös ajanpuute nousi tutkimuksessamme yhdeksi estäväksi tekijäksi. Rajallinen aika estää kasvattajia hyödyntämästä tukiviittomia ja vähentää mahdollisuuksia harjoitella tai kerrata tukiviittomia. Ajanpuute heijastuu myös työyhteisön tukeen, sillä kasvattajien välinen yhteistyö vaatii yhteistä aikaa ja suunnittelua.

Tutkimuksestamme kävi ilmi, että tukiviittomien käytön lisäämistä varhaiskasvatuksessa tukisi vastaajien mielestä erityisesti säännöllinen koulutus tukiviittomiin liittyen, työaika viittomien opiskeluun, työyhteisön ja työnantajan tuki, materiaalit ja koko työyhteisön sitoutuminen. Tutkimustuloksista huomaamme, että tukiviittomien käytön lisääminen vaatii koko työyhteisön panostusta ja tukea. Tulosten perusteella voisimme ajatella, että esimerkiksi lyhyet yhteiset hetket tiimipalavereissa tai talonpalavereissa tukiviittomien parissa voisivat lisätä tukiviittomien käyttöä.

Opinnäytetyömme tuotoksen laadittu opas tarjoaa konkreettisen työkalun tukiviittomien käytön sekä tietoisuuden lisäämiseen varhaiskasvatuksessa. Oppaan sisältämät

tukiviittomataulut voidaan sijoittaa varhaiskasvatuksen tiloihin näkyville, jolloin ne ovat jatkuvasti kasvattajien saatavilla ja tukevat viittomien käyttöä arjessa. Tauluja voidaan ottaa käyttöön teemoittain, esimerkiksi keskittymällä tiettyyn aihealueeseen, kuten pukemiseen ja opetellaan siihen liittyviä viittomia yhdessä lasten kanssa. Tämän jälkeen asetetaan taulu sille sopivalle paikalle, kuten eteiseen. Tällainen toimintatapa edistäisi tukiviittomien säännöllistä harjoittelua ja vahvistaisi tukiviittomien juurtumista arkeen.

9.3 Yhteenveto

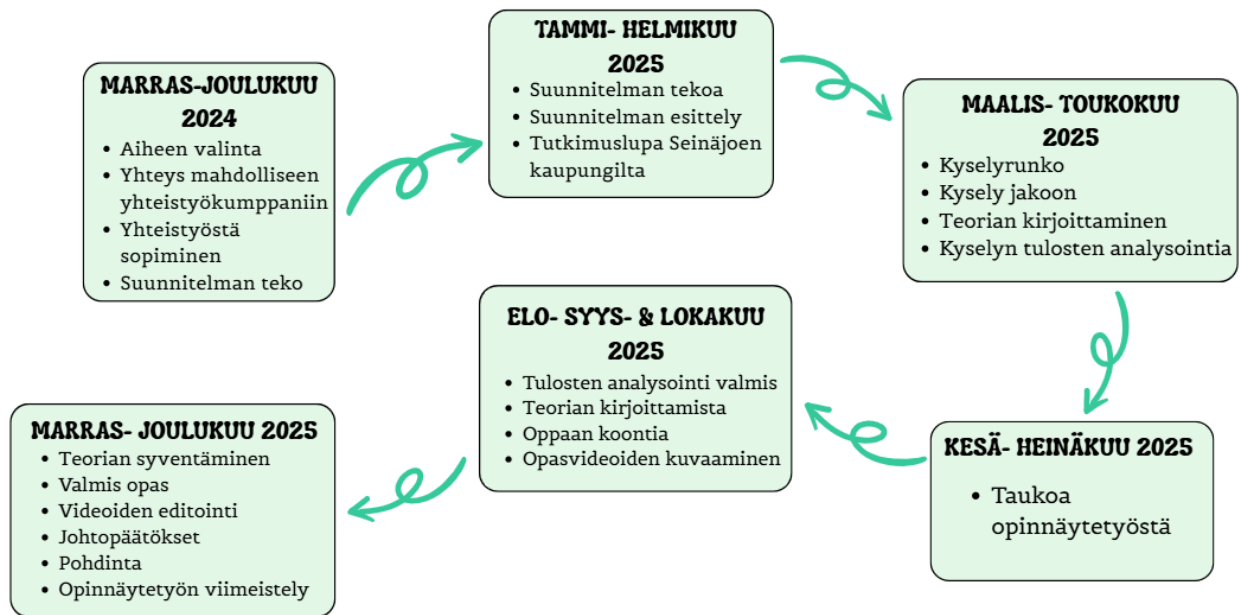
Tukiviittomien juurtuminen osaksi varhaiskasvatuksen arkea edellyttää koko työyhteisön sitoutumista ja toimintakulttuurin muutosta. Keskeistä on nähdä tukiviittomat osana vuorovaikutusta ja oppimisen tukemista, ei pelkästään yhtenä mahdollisena menetelmänä tai menetelmänä lapsille, joilla esiintyy kielellisen kehityksen haasteita. Panostaminen vuorovaikutukseen tukee kaikkien lasten kehitystä ja oppimista (Merikoski ja Pihlaja, 2022, s. 244). Lisäksi säännöllinen koulutus tai viittomien kertaaminen yhdessä työyhteisönä on olennaista osaamisen ylläpitämisen ja varmuuden lisääntymisen kannalta. Opas ja opasvideo tarjoavat konkreettista apua tämän tavoitteen saavuttamiseen. Tukiviittomilla voidaan tukea lasten kielellistä kehitystä, vuorovaikutusta ja osallisuutta, mutta se vaatii niiden integroimista osaksi varhaiskasvatuksen pedagogista kulttuuria. Tukiviittomien käyttö vahvistaa lasten yhdenvertaisuutta ja mahdollisuuksia tulla ymmärretyksi varhaiskasvatuksessa.

10 POHDINTA

10.1 Opinnäytetyön prosessi

Päätimme toteuttaa opinnäytetyön kolmestaan, koska meillä kaikilla oli yhteisiä kiinnostuksenkohteita varhaiskasvatukseen liittyen. Tiedostimme myös sen, että meillä kaikilla on erilaisia vahvuuksia, joita pystymme hyödyntämään opinnäytetyössämme ja samalla oppimaan enemmän toisiltamme. Ryhmässä työskentely on ollut meille luontevaa, joten uskalsimme lähteä tähän projektiin yhdessä. Olemme kokeneet, että yhdessä työskentely on mahdollistanut sen, että olemme päässeet loistamaan omilla vahvuuksissamme. Aikataulutuksen kanssa olisi voinut tulla ongelmia kolmen tutkijan kesken, mutta olemme lopulta saaneet hyvin sovittua aikaa opinnäytetyön tekoon joustamalla tasapuolisesti aikatauluissa. Prosessin aikana olemme saaneet monia uusia näkökulmia varhaiskasvatukseen ja vahvistaneet ammatillista kasvuamme.

Aloitimme opinnäytetyöprosessin marraskuussa vuonna 2024 aiheen valinnalla (kuvio 11). Mietimme yhteisiä mielenkiinnonkohteita varhaiskasvatukseen liittyen ja päädyimme kahteen vaihtoehtoon. Toinen vaihtoehto oli tämä opinnäytetyömme aihe tukiviittomiin liittyen ja toinen aihe käsitteli työilmapiirin vaikutusta lasten hyvinvointiin varhaiskasvatuksessa. Otimme tämän jälkeen joulukuussa 2024 yhteyttä mahdolliseen yhteistyötahoon ja samalla kerroimme jo aiheideoistamme. Kerroimme yhteyshenkilölle myös sen, että kuuntelemme myös hänen ideansa aiheisiin liittyen, jos kumpikaan meidän omista ideoistamme ei tällä hetkellä olisi tarpeellinen. Yhteyshenkilömme vastasi viestiimme, että osuimme hyvin ajankohtaiseen aiheeseen tukiviittomiin liittyen, koska niiden käytöstä on juuri keskusteltu. Hän kertoi, että tukiviittomien käytössä olisi parantamisen varaa ja pohdinnassa on ollut se, että miksi niitä ei käytetä enemmän. Sovimme sähköpostin välityksellä, että lähdemme toteuttamaan opinnäytetyötä tukiviittomiin liittyen Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatukselle.

Kuvio 1111. Prosessin vaiheet.

Aloitimme heti joulukuussa 2024 kirjoittamaan opinnäytetyösuunnitelmaa. Suunnitelman kirjoittaminen sujui hyvin, koska meillä oli selkeä idea aiheestamme ja siitä, miten haluamme opinnäytetyön toteuttaa. Saimme suunnitelman valmiiksi esiteltäväksi ensimmäiseen opinnäytetyöseminaariin helmikuussa 2025. Tämän jälkeen aloitimme opinnäytetyötämme. Aloitimme ensimmäisenä kokoamaan kyselyrunkoa. Kokosimme Word-pohjalle kysymyksiä, jonka jälkeen kävimme niitä läpi ja pohdimme, mitkä ovat tutkimuskysymysten kannalta oleellisia. Lähetimme kyselyn jaettavaksi toukokuussa 2025 ja tämän jälkeen aloitimme teorian kirjoittamista ja kyselyn tuloksien analysoimista. Opinnäytetyömme jäi kesän ajaksi tauolle, sillä keskityimme kesän aikana töiden tekoon. Alkusyksystä saimme kyselyn analysoinnin valmiiksi ja jatkoimme teorian kirjoittamista. Jälkikäteen ajateltuna meidän olisi ollut helpompaa aloittaa syventymällä ensin teoriaan ja sen jälkeen keskittyä kyselyyn. Meillä kaikilla kuitenkin on vahva perusta varhaiskasvatuksesta, joten silloin tämä järjestys tuntui luontevalta. Kyselyn kohdalla meillä oli paine siitä, että saamme lähetettyä kyselyn jaettavaksi ennen kesää, koska monet päiväkodit menivät kiinni ja työntekijät lomailivat. Ollisimme kuitenkin ehtineet toteuttaa kyselyn myös vasta syksyllä. Syksyllä 2025 syvensimme teoriaosuutta sekä kirjoitimme opinnäytetyön toteutuksesta. Lisäksi kokosimme oppaan ja kuvasimme opasvideon. Opastaulujen aihealueet nousivat kyselyn tuloksista. Pohdimme seuraavaksi aiheisiin sisältyviä sanoja, jotka sopivat varhaiskasvatuksen arkeen. Pyrimme järjestämään taulujen kuvat loogisesti: esimerkiksi ruokailualuealueessa kaikki juomat ovat peräkkäin. Marraskuussa kävimme esittelemässä valmista opastamme sekä

videotamme yhdessä Seinäjoen kaupungin päiväkodissa. Saamamme palautteen perusteella teimme myös muutoksia tuotoksiimme.

10.2 Ammatillinen kasvu

Kyselyymme saimme yhteensä 24 vastausta. Pyysimme kyselyn loppupuolella yhteyshenkilöömme muistuttamaan kyselystä, minkä jälkeen vastauksia tuli lisää neljä kappaletta. Olimme pettyneitä vastausten määrään, koska Seinäjoen varhaiskasvatuksessa työskentelee huomattava määrä varhaiskasvatuksen ammattilaisia. Vastanneiden määrä vaikutti aineiston laajuuteen, mutta saadut vastaukset olivat sisällöltään kuitenkin monipuolisia ja tarjosivat arvokkaita näkemyksiä.

Olemme pohtineet, miksi vastaajia ei saatu enempää. Yksi syy voi olla se, että kysely ei mennyt henkilökohtaisesti varhaiskasvattajille vaan se laitettiin viikkokirjeeseen, joka löytyy Seinäjoen varhaiskasvatuksen sisäisestä verkosta. Jos kysely olisi mennyt esimerkiksi suoraan työntekijän työsähköpostiin, olisi vastaaminen voinut olla ehkä vaivattomampaa. Pohdimme myös saatekirjettämme, että olisiko siinä voinut vielä enemmän painottaa kyselyyn vastaamisen tärkeyttä ja oliko saatekirjeen pituudella jotain merkitystä siihen, että kuinka moni kyselyyn lopulta vastasi. Webropolin seurantalilastosta näimme, että keskeytyneitä vastauksia kyselyssä oli 39 kappaletta ja yleisin keskeytyssivu on ollut ensimmäinen sivu. Kyselymme ensimmäisellä sivulla oli heti seitsemän ensimmäistä kysymystä, joten pohdimme olisiko auttanut, jos olisimme ensimmäiselle sivulle laittaneet vain taustakysymykset. Olemme pohtineet myös sitä, että olisiko kyselyn täytynyt olla vain yksinkertaisuudessaan lyhyempi. Kyselyä tehdessä kuitenkin pohdimme kysymyksiä paljon ja kysymykset, jotka jätimme lopulta kyselyyn olivat meidän mielestämme kaikki tärkeitä meidän tutkimuksemme ja opinnäytetyömme kannalta.

Sosionomin kompetenssit ovat toimineet työmme ohjenuorana koko opinnäytetyö prosessin ajan. Sosiaalialan kompetensseja ovat mm. asiakastyön osaaminen, eettinen osaaminen ja työyhteisöosaaminen (Sosiaalialan amk-verkosto (SOAMK), 2023). Nämä kompetenssit näkyvät työssämme monessa eri kohdassa. Eettinen osaaminen näkyy työssämme esimerkiksi teoriassa, kun olemme tarkastelleet lasten oikeuksia ja osallisuuden merkitystä. Eettinen osaaminen näkyy myös kyselymme toteuttamisessa ja varhaiskasvattajien palautteen keräämisessä. Asiakastyön osaamista kuvaa meidän tekemämme opasvideo ja

opas, jonka olemme tehneet tilanteeseen sopivaksi työmenetelmäksi, mikä tukee vuorovaikutusta varhaiskasvatuksessa. Tutkimuksellinen kehittämis- ja innovaatio-osaaminen näkyy myös oppaassa ja opasvideossamme, koska olemme tutkineet ja tulkinneet tutkittua tietoa ja jaamme meidän tietoamme eteenpäin. Olemme luoneet innovatiivisen menetelmän kehittämään varhaiskasvatuksen ammattilaisten osaamista tukiviittomiin liittyen. Työyhteisöosaaminen näkyy työssämme siten, että olemme olleet yhteistyössä muiden ammattilaisten kanssa opinnäytetyötä tehdessämme. Lisäksi olemme esitelleet työmme Seinäjoen alueen yhdessä päiväkodissa, jossa keräsimme ajatuksia ja palautetta varhaiskasvatuksen ammattilaisilta opinnäytetyöhömmme liittyen.

10.3 Jatkotutkimukset

Opinnäytetyömme tulokset ja tuotokset antavat mahdollisuuksia tukiviittomien käytön kehittämiseen varhaiskasvatuksessa. Oppaan ja opasvideon avulla materiaalia voidaan hyödyntää perehdytyksessä ja näkyvästi päiväkodin arjessa, mikä tukee viittomien säännöllistä käyttöä.

Opinnäytetyöprosessimme aikana nousi esiin muutamia jatkotutkimusideoita, joita halusimme tuoda vielä esiin. Jatkotutkimusideoita voisivat olla esimerkiksi lapsen osallisuuden ja toimijuuden vahvistaminen tukiviittomien avulla, kuvien käytön haasteet varhaiskasvatuksessa sekä miten tukiviittomien käyttöä voitaisiin laajentaa kodin ja varhaiskasvatuksen välisessä yhteistyössä. Lisäksi olisi kiinnostavaa tietää tekemämme oppaan ja opasvideon vaikutukset Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatuksen henkilöstön osaamiseen.

LÄHTEET

- Arene. (9.1.2020). *Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset*.
<https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTIKORKEAKOULUJEN%20OPINN%C3%84YTET%C3%96IDEN%20EETTISET%20SUOSITUKSET%202020.pdf? t=1578480382>
- Asikainen, M., & Hannus, S. (2013). *Kehittyvä puhe*. Duodecim: Lääketieteellinen aikakauskirja, 129 (2), 184. <https://www.duodecimlehti.fi/duo10750>
- Asikainen, M., Ervast, L., Ahonen, T., Komulainen, J., Korhonen, K., Nopola-Hemmi, J., Qvarnström, M., & Walldén, T. (24.01.2019). *Kehityksellinen kielihäiriö (kielellinen erityisvaikeus, lapset ja nuoret)*. <https://www.kaypahoito.fi/hoi50085>
- Berenguer, C., Martinez, E., De Stasio, S., & Baixauli, I. (01.07.2022). *Parents' Perceptions and Experiences with Their Children's Use of Augmentative/Alternative Communication: A Systematic Review and Qualitative Meta-Synthesis*.
<https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC9266194/pdf/ijerph-19-08091.pdf>
- Brodin, J., & Renblad, K. (2019). *Improvement of preschool children's speech and language skills*. Taylor & Francis, 190(14). 2205–2213.
<https://doi.org/10.1080/03004430.2018.1564917>
- Fanton, N., Falenska, A., & Roth, M. (2023). *How-to Guides for Specific Audiences: A Corpus and Initial Findings*. University of Stuttgart. Institute for Natural Language Processing.
<https://aclanthology.org/2023.acl-srw.46.pdf>
- Goppelt-Kunkel, M., Wienholz, A., & Hänel-Faulhaber, B. (2022). *Sign learning and its use in a co-enrollment kinfergarten setting*. Frontiers in Psychology, 13, Article 920497.
<https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.920497>
- Hakala, T. (2024). *Laadullisen tutkimuksen ABC*. Gaudeamus.
- Hallintolaki 434/2003. <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2003/434>
- Haukilehto, M. (31.10.2024). *Puheen ja kielen kehityksen vaikeudet lapsella*. Duodecim terveyskirjasto. <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00413>
- Hirsjärvi, S., Remes, P., & Sajavaara, P. (2018). *Tutki ja kirjoita*. (15. uud. p. 22. painos.). Tammi. (Alkuperäinen teos julkaistu 2009).
- Hirvonen, A., & Saarivuori, M. (2025). *Tukiviittomien käytön lisääminen kommunikoinnin tukena varhaiskasvatuksessa*. [AMK-opinnäytetyö, Karelia-ammattikorkeakoulu]. Theseus. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2025052917877>
- Hokkanen, S., & Strömberg, O. (2006). *Laatuun johtaminen*. Sho Business Development.

- Huhtanen, K. (toim.) (2011). *Puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointimenetelmät Suomessa*. Kehitysvammaliitto.
- Häkkinen, R., & Järvinen, N. (2022). *Tukiviittomat varhaiskasvatuksessa. Tukiviittomaopas Lähteen Päiväkodille*. [AMK-opinnäytetyö, LAB-ammattikorkeakoulu]. Theseus. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202201121237>
- Ketonen, R., Launonen, K., Ikonen, A., Salmi, A., Palmroth, A., Röman, M., & Mattinen, A. (2014). Kieli ja viestintä. Teoksessa T. Siiskonen, T. Aro, T. Ahonen & R. Ketonen (toim.), *Joko se puhuu? Kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa*. PS-kustannus.
- Korpilahti, P., Pihlaja, P., & Lindevall, P. (2022). Puheen, kielen ja kommunikoinnin kehityksen vaikeudet. Teoksessa P. Pihlaja & R. Viitala (toim.), *Varhaiserityiskasvatus*. (3., uud. p.). PS-kustannus.
- Kostamo, P., Airaksinen, T., & Vilkkä, H. (2022). *Kirjoita itsesi asiantuntijaksi: Opas toiminnalliseen opinnäytetyöhön*. Art House.
- Kunnari, S. & Laasonen, M. (2022). Lasten puheen, kielen ja kommunikoinnin vaikeudet. Teoksessa S. Kunnari ja M. Laasonen (toim.), *Lasten kielelliset vaikeudet*. PS-kustannus.
- Kunnari, S. & Laasonen, M. (toim.). (2022). Lasten kielelliset vaikeudet. PS-kustannus.
- Kunnari, S., Arkkila, E. & Laasonen, M. (2022). Puheen ja kielen kehityksen vaikeuksien syyt, esiintyvyys ja ilmiöt. Teoksessa S. Kunnari & M. Laasonen (toim.), *Lasten kielelliset vaikeudet*. PS-kustannus.
- Kuntoutussäätiö. (i.a.). *Puheen ja kielenkehityksen moniammatillinen varhainen tuki (KIMPPU)*. Hankkeen taustat. Peda.net. <https://peda.net/kuntoutussaatio/kaynnissa-olevat-hankkeet/KIMPPU/hankkeen-taustat>
- Kuokkanen, A. (30.10.2019). Vaikuttava opetusvideo: tee se näin. *Mediamaisteri Blogi*. <https://www.mediamaisteri.com/blog/kuinka-tehda-vaikuttavia-opetusvideoita>
- KvaliMOTV. (i.a.). *Teemoittelu*. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_4.html
- Käsi puhe. (2017). <https://www.kasipuhe.fi/nainpaasetalkuun/>
- Larsson, K., Björk-Willén, P., Haraldsson, K. & Hansson, K. (2025). Teachers use of sign-supported speech in interaction with multilingual children in Swedish preschools. *Linguistics and education*, 87(101398). <https://doi.org/10.1016/j.linged.2025.101398>
- Launonen, K., Neuvonen, K., & Savolainen, I. (2022). Puhetta tukeva viestintä arjen kuntoutuksessa. Teoksessa S. Kunnari ja M. Laasonen (toim.), *Lasten kielelliset vaikeudet*. PS-kustannus.

- Lyytinen, P. (2014). Kielenkehityksen varhaisvaiheet. Teoksessa T. Siiskonen, T. Aro, T. Ahonen, R. Ketonen (toim.), *Joko se puhuu?* Kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa. PS-kustannus.
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto (MLL). (i.a.). Lapsen kasvu ja kehitys. <https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/>
- Merikoski, H. & Pihlaja, P. (2022). Kielen ja puheen tukeminen varhaiskasvatuksessa. Teoksessa P. Pihlaja ja R. Viitala (toim.), *Varhaiserityiskasvatus*. (3. uud. p.). PS-kustannus.
- Nivala, E. & Ryytänen, S. (2024). Sosiaalipedagogiikka: Kohti inhimillistä yhteiskuntaa ja kestäväää elämää (2. uud. ja täyd. laitos). Gaudeamus.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM). (i.a.). *Lapsen tuki varhaiskasvatuksessa*. <https://okm.fi/lapsen-tuki-varhaiskasvatuksessa>
- Opetushallitus (OPH). (2022). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022*. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2022_2.pdf
- Opetushallitus (OPH). (12.8.2025). *Hallintopäätös lapsen tuesta varhaiskasvatuksessa*. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/hallintopaatos-lapsen-tuesta-varhaiskasvatuksessa>
- Opetushallitus (OPH). (i.a.-a). *Varhaiskasvatus: Mitä on varhaiskasvatus?* <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/mita-varhaiskasvatus>
- Opetushallitus (OPH). (i.a.b). *Varhaiskasvatus: Lasten osallisuus*. <https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/lasten-osallisuus>
- Opetushallitus (OPH). (i.a.-c). Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus etänä. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/aidinkielen-ja-kirjallisuuden-opetus-etana>
- Ranta, S. (26.08.2022). Varhaiskasvatuksen pedagogiikka -Kohti teoreettisia määritelmiä. <https://tutkittuavarhaiskasvatuksesta.com/2022/08/26/varhaiskasvatuksen-pedagogiikka-kohti-teoreettisia-maaritelmia/>
- Roberts, M., Curtis, P., Sone, B., & Hampton, L. (2019). *Association of Parent Training With Child Language Development*. [10.1001/jamapediatrics.2019.1197](https://doi.org/10.1001/jamapediatrics.2019.1197)
- Sandberg, E. (2021). *Pedagoginen tuki*. PS-kustannus.
- Seinäjoen kaupunki. (2017). *Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma: Meirän vasu*. <https://www.seinajoki.fi/wp-content/uploads/2020/04/Meiran-vasu-Seinajoen-kaupungin-varhaiskasvatussuunnitelma.pdf>

- Sosiaalialan AMK-verkosto (SOAMK). (2023). *Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit*. <https://www.sosiaalialanamkverkosto.fi/wp-content/uploads/2023/04/SOSIAALIALAN-AMMATTIKORKEAKOULUTUKSEN-KOMPETENSSIT-2023.pdf>
- Stolt, S. & Vehkavuori, S. (2022). Varhaisen kielellisen kehityksen arviointi ja seulonta. Teoksessa S. Kunnari & M. Laasonen (toim.), *Lasten kielelliset vaikeudet*. PS-kustannus.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). (i.a-a). *Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtaminen: Osallisuuden edistäminen*. <https://thl.fi/aiheet/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen>
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos (THL). (i.a.-b). *Lapsen osallisuus*. <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lapsen-osallisuus>
- Tietoarkisto (i.a.). *Laadullinen sisällönanalyysi*. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/laadullinen-sisallonanalyysi/>
- Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi: uudistettu laitos*. Tammi. (Alkuperäinen teos julkaistu 2002).
- Turja, L. (2020). Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa E. Hujala ja L. Turja. (toim.), *Varhaiskasvatuksen käsikirja*. PS-kustannus.
- Tutkimuseettinen neuvottelulautankunta (TENK). (10.10.2023). *Eettinen ennakoarviointi*. <https://tenk.fi/fi/eettinen-ennakoarviointi>
- Uitto, L. (2021). *Tukiviittomat lapsen kommunikaation apuvälineenä varhaiskasvatuksessa*. [AMK-opinnäytetyö, Satakunnan ammattikorkeakoulu]. Theseus. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2021052410826>
- Varhaiskasvatuslaki 540/2018. <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2018/540>
- Vilka, H. & Airaksinen, T. (2003). *Toiminnallinen opinnäytetyö*. Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Vilka, H. (2025). *Tutki ja kehitä* (6.uud.). Santalahti-kustannus.
- Vilka, H., & Mankki, V. (2024). *Johdatus monimenetelmätutkimukseen*. Santalahti-kustannus.
- Virkki, P. (2015). *Varhaiskasvatus toimijuuden ja osallisuuden edistäjänä*. Kopio Niini.
- Wardi, J. (25.2.2025). *Lapsen puheen kehityksen vaiheet ja virstanpylväät 0–3-vuotiaana*. Coronaria. <https://www.coronaria.fi/asiakkaana-kuntoutus-ja->

[terapiapalveluissa/blogi/lapsen-puheen-kehityksen-vaiheet-ja-virstanpylvaat-0-3-vuotiaana/](#)

Yleissopimus lapsen oikeuksista 60/1991.

<https://www.finlex.fi/fi/valtiosopimukset/sopimussarja/1991/60>

Ylätupa, M. Papunet. (i.a.). *Tukiviittominen*. <https://papunet.net/tukiviittominen/>

LIITTEET

Liite 1. Varhaiskasvattajille lähetetty saatekirje.

Liite 2. Varhaiskasvattajille lähetetty kysely

Liite 1. Varhaiskasvattajille lähetetty saatekirje

**HYVÄ VARHAISKASVATUKSEN
AMMATTILAINEN**

Olemme sosionomiopiskelijoita Seinäjoen ammattikorkeakoulusta ja suoritamme varhaiskasvatuksen opintokokonaisuutta. Teemme opinnäytetyötä tukiviittomien käytöstä Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatukselle. Työmme tavoitteena on kartoittaa varhaiskasvatuksen henkilöstön valmiuksia tukiviittomien käyttöön sekä selvittää, mitkä viittomat ovat yleisimmin käytössä.

Osana tutkimustamme keräämme tietoa kyselyllä, johon toivomme sinun vastaavan. Kyselyn tulosten pohjalta luomme oppaan ja opasvideon, jotka voivat toimia tukena ja inspiraationa tukiviittomien käytössä varhaiskasvatuksessa.

Kysely on **täysin anonyymi**, eikä yksittäisiä vastaajia voida tunnistaa. Kyselyn täyttäminen vie noin **5-15 minuuttia**, ja vastauksesi on meille erittäin arvokas. Kyselyyn voitte vastata **25.5.2025 asti**, ja vastaukset käsitellään luottamuksellisesti.

KIITOS AJASTASI JA ARVOKKAASTA PANOKSESTASI!

Ystävällisin terveisin,
Anni Tuurinkoski, Iida Mukari & Ronja Kohtala
anni.tuurinkoski@seamk.fi, iida.mukari@seamk.fi &
ronja.kohtala@seamk.fi

Liite 2. Varhaiskasvattajille lähetetty kysely

1) Työnimike

- a) Varhaiskasvatuksen lastenhoitaja
- b) Varhaiskasvatuksen sosionomi
- c) Varhaiskasvatuksen opettaja
- d) Muu, mikä?

2) Kauanko olet työskennellyt alalla?

- a) Alle vuoden
- b) 1–3 vuotta
- c) 4–9 vuotta
- d) 10 vuotta tai enemmän

3) Minkä ikäisten lasten kanssa työskentelet?

4) Käytätkö työssäsi tukiviittomia

- a) Päivittäin
- b) Viikoittain
- c) Satunnaisesti
- d) En ollenkaan

5) Koetko, että tukiviittomien käyttö on helppoa ja luontevaa työssäsi?

- a) Kyllä, miksi?
 - b) Ei, miksi?
- 6) Onko ryhmässänne lapsia, joille tukiviittomat ovat kommunikaatioväline?
- a) Kyllä
 - b) Ei
 - c) En osaa sanoa
- 7) Missä tilanteissa käytät tukiviittomia?
- a) Päivittäisissä perushoitotilanteissa (esim. pukeminen, ruokailu)
 - b) Leikkien ja vuorovaikutustilanteiden ohjaamisessa
 - c) Ryhmätilanteissa (esim. tuokiot, yhteiset keskustelut)
 - d) Siirtymätilanteissa
 - e) Tunnetaitojen ja tunteiden ilmaisun tukemisessa
 - f) Ohjeiden ja sääntöjen selkeyttämisessä
 - g) Yksilöllisesti lapsen tarpeiden mukaan
 - h) Kasvatustilanteissa
 - i) En käytä tukiviittomia
 - j) Muu, mikä

8) Mitä mielestäsi tarvittaisiin, että tukiviittomien käyttö olisi helpompaa toteuttaa varhaiskasvatuksessa?

- a) Koulutusta
- b) Työaikaa tukiviittomien opetteluun
- c) Tukea ja ohjausta työyhteisöltä ja työnantajalta
- d) Välineitä ja materiaaleja
- e) Muu, mitä

9) Oletko saanut koulutusta tukiviittomien käyttöön?

- a) Kyllä, osana suorittamiani opintoja
- b) Kyllä, työpaikan kautta
- c) Kyllä, osallistumalla koulutukseen tai kurssille omasta kiinnostuksesta
- d) En ole saanut koulutusta

10) Jos olet saanut koulutusta, koitko sen riittäväksi? Mikä teki koulutuksesta hyvän?

11) Miten tärkeänä pidät koulutusta ja osaamisen ylläpitämistä tukiviittomiin liittyen?

- a) Erittäin tärkeänä
- b) Melko tärkeänä
- c) En kovin tärkeänä
- d) En pidä tärkeänä

12) Miten arvioisit tukiviittomien osaamistasoasi?

- a) Hyvä, osaan käyttää monipuolisesti
- b) Kohtalainen, tunnen perusviittomia
- c) Heikko, osaan muutamia viittomia
- d) En osaa, mutta haluaisin oppia
- e) En osaa ollenkaan

13) Mitkä ovat suurimmat haasteet tukiviittomien käytössä työssäsi?

- a) Ajanpuute
- b) Osaamisen puute
- c) Työyhteisön vähäinen tuki
- d) Epävarmuus viittomien oikeellisuudesta
- e) Muu, mikä

14) Mikä sinua henkilökohtaisesti tukisi tukiviittomien käytössä/ käyttöönotossa?

15) Mitä toivot erityisesti oppaalta ja ohjevideolta?

16) Onko sinulla muuta kommentoitavaa tai ajatuksia tukiviittomien käytöstä varhaiskasvatuksessa?